

17260 Wula Śląska

50146

I

SL.

REGULAMIN SEJMU ŚLĄSKIEGO

Pracownia Śląska

Druk Nr. 34/IV
dot. druku Nr. 1/IV

SEJM ŚLĄSKI OKRES IV

REGULAMIN SEJMU ŚLĄSKIEGO

UCHWALONY DNIA 11 MARCA 1936 r.

USTAWA KONSTYTUCYJNA

Z DNIA 23 KWIETNIA 1935 r.

STATUT ORGANICZNY

WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

3071
36

50146

I

Exempl. Bor. 4. IV 36

SPIS RZECZY.

	Str.
Część I.	
UKONSTYTUOWANIE SIĘ SEJMU	5
Część II.	
ORGANA SEJMU	6
Część III.	
OBOWIĄZKI I PRAWA POSŁÓW	12
Część IV.	
OBRADY SEJMU	16
Rozdział I.	
PRZEPISY OGÓLNE	16
Przedmiot obrad	16
Język obrad	17
Składanie wniosków i interpelacyj do łaski marszałkowskiej	17
Porządek obrad	19
Zwoływanie posiedzeń plenarnych	20
Protokół i stenogram	21
Rozdział II.	
PROJEKTY USTAW	22
A. Pierwsze czytanie	22

	Str.
B. Postępowanie w komisji	23
Zwoływanie posiedzeń komisji	23
Składanie uwag przez posłów	25
Rozprawa w komisji	26
Zgłaszanie poprawek	26
Głosowanie	27
Rezolucje	27
Sprawozdanie komisji	27
C. Drugie czytanie	28
Sprawozdanie na plenum	29
Rozprawa	29
Zgłaszanie poprawek	30
Wnioski formalne	31
Czas przemówień	33
Głosowanie	35
D. Trzecie czytanie	38
Rozdział III.	
WNIOSKI, NIE MAJĄCE CHARAKTERU USTA- WODAWCZEGO	40
Rozdział IV.	
INTERPELACJE	40
Rozdział V.	
PRZEPISY PORZĄDKOWE I DYSCYPLINARNE .	41
Rozdział VI.	
SĄD HONOROWY	45

REGULAMIN SEJMU.

CZEŚĆ I.

UKONSTYTUOWANIE SIĘ SEJMU.

Art. 1.

(1) Sejm zbierze się na pierwsze posiedzenie w nowej kadencji w dniu, oznaczonym w zarządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej.

Pierwsze posiedzenie Sejmu.

(2) Biuro Sejmu zawiadomi nowoobраниch posłów o dniu pierwszego posiedzenia, przesyłając im w odpisie zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o zwołaniu Sejmu.

Art. 2.

Na pierwszym posiedzeniu Sejmu przewodniczy najstarszy wiekiem poseł lub w razie zrzeczenia się przez niego tego urzędu, kolejno najstarszy.

Przewodniczący pierwszego posiedzenia.

Art. 3.

Przewodniczący powoła na tymczasowych sekretarzy 2 najmłodszych wiekiem posłów.

Sekretarze tymczasowi.

Art. 4.

Wybór prezydium Sejmu.

Następnie Sejm na tem samem lub na najbliższem posiedzeniu, które powinno się odbyć w ciągu dni trzech, przystąpi do wyboru Prezydium, składającego się z Marszałka, 2 Wicemarszałków i 4 sekretarzy.

Art. 5.

Przedmiot obrad pierwszego posiedzenia

Przedmiotem obrad Sejmu na pierwszym posiedzeniu w nowej kadencji może być, poza wyborem Marszałka, wicemarszałków i sekretarzy, jeszcze tylko uchwalenie regulaminu.

Art. 6.

Zawiadomienie o ukonstytuowaniu się Sejmu Śląskiego.

Marszałek Sejmu niezwłocznie zawiadomi o ukonstytuowaniu się Sejmu Śląskiego Prezesa Rady Ministrów i Wojewodę i poda im do wiadomości skład pełnego Prezydium Sejmu.

CZĘŚĆ II.

ORGANA SEJMU.

Art. 7.

Organa Sejmu.

Organami są:

Marszałek,
Wicemarszałkowie,
Sekretarze,
Komisje,
Sąd Marszałkowski.

Art. 8.

Marszałek Sejmu:

**Uprawnienia
Marszałka
Sejmu.**

- a) stoi na straży godności Sejmu i ściśle-
go przestrzegania przez Sejm praw
i obowiązków, wynikających z Kon-
stytucji i innych aktów ustawodaw-
czych,
- b) reprezentuje Sejm nazewnątrz,
- c) przewodniczy obradom Sejmu i czuwa
nad ich powagą,
- d) przestrzega prawidłowego biegu prac
Sejmu,
- e) sprawuje pieczę nad spokojem i po-
rządkiem na całym obszarze, należą-
cym do Sejmu,
- f) mianuje i zwalnia funkcjonariuszy Biu-
ra Sejmu,
- g) określi postępowanie z wniesionymi do
Sejmu Śląskiego petycjami w drodze
zarządzenia wewnętrznego.

Art. 9.

Marszałek podpisuje w imieniu Sejmu oraz jego organów wszelkie pisma, wy-
chodzące nazewnątrz.

**Podpisywanie
korespon-
dencji.**

Art. 10.

Marszałek Sejmu jest stróżem regula-
minu, uprawnionym do jego wykładni;
w przypadkach wątpliwych Marszałek
rozstrzyga ostatecznie, może jednak za-

**Wykładanie
regulaminu.**

sięgnąć opinii Komisji Regulaminowej lub odwołać się do Izby o rozstrzygnięcie.

Art. 11.

Sposób wybo-
ru Marszałka.

(1) Marszałka Sejmu wybiera Sejm bezwzględną większością głosów.

(2) Jeżeli w pierwszym głosowaniu żaden z kandydatów nie uzyska bezwzględnej większości głosów, następuje głosowanie powtórne, przyczem kandydat, który otrzymał najmniejszą liczbę głosów w pierwszym głosowaniu, będzie wyłączony od wyboru.

(3) Jeżeli i drugie głosowanie nie da wyniku, następuje trzecie, a w razie potrzeby i dalsze, przyczem przy każdym następnem głosowaniu wyłącza się tego z kandydatów, który w poprzednim głosowaniu uzyskał najmniejszą liczbę głosów.

(4) Jeżeli kilku kandydatów uzyskało tę samą najmniejszą liczbę głosów, los rozstrzyga, którego z nich wyłączy się od wyboru.

(5) Jeżeli wszyscy kandydaci otrzymali równą liczbę głosów, zarządza się głosowanie ponowne; jeżeli ponowne głosowanie da ten sam wynik, los rozstrzyga, którego z kandydatów wyłączy się od wyboru.

Art. 12.

Wicemarszałkowie Sejmu:

Uprawnienia
wicemarszał-
ków.

- a) przewodniczą w zastępstwie Marszałka obradom Sejmu,
- b) sprawują w zastępstwie Marszałka jego funkcje.

Art. 13.

Sekretarze Sejmu:

Czynności
sekretarzy.

- a) prowadzą protokół obrad Sejmu,
- b) wpisują na listę mówców posłów, zgłaszających się do głosu,
- c) przeprowadzają obliczenie wyniku głosowania,
- d) sprawują funkcje, poruczone im przez Marszałka.

Art. 14.

Sejm wybiera pierwszego i drugiego wicemarszałka w dwóch kolejnych głosowaniach oraz czterech sekretarzy w głosowaniach kolejnych lub w głosowaniu łącznem.

Liczba wice-
marszałków
i sekretarzy.

Art. 15.

(1) W razie głosowania kolejnego mają zastosowanie postanowienia z art. 11.

Sposób wybo-
ru wicemar-
szałków i se-
kretarzy.

(2) W razie głosowania łącznego uważa się za wybranych w pierwszym głosowaniu kandydatów, którzy otrzymali głosy większości głosujących.

(3) Jeżeli pierwsze głosowanie nie da wyniku albo da wynik częściowy, następuje głosowanie ściślejsze, przyczem skreśla się z listy kandydatów osoby, które w pierwszym głosowaniu otrzymały najmniejszą liczbę głosów w ten sposób, aby liczba kandydatów nie była większa od podwójnej liczby nieobsadzonych stanowisk.

(4) Głosowanie ściślejsze jest ostateczne: za wybranych w głosowaniu ściślejszem uważa się kandydatów, którzy otrzymali największą liczbę głosów; w razie równości rozstrzyga los, wyciągnięty przez Marszałka.

Art. 16.

Zadania komisji.

(1) Komisje są organami Sejmu, powołanymi do rozważania spraw, przekazanych im przez Izbę.

(2) Komisje rozważają sprawy im przekazane w granicach przedmiotu, objętego projektem ustawy lub wnioskiem.

Art. 17.

Rodzaj i zakres działania komisji.

(1) Sejm powołuje komisje stałe dla określonego rodzaju spraw oraz komisje niestałe dla poszczególnych spraw.

(2) Rodzaj komisji i zakres ich działania określa Sejm na propozycję Marszałka lub na wniosek posła.

(3) Komisje stałe składają się z 9, 7 względnie 5 członków, a mianowicie:

a) **9-cio** osobowe Komisje są następujące:

Komisja Budżetowo-Skarbowa,
Komisja Administracyjno-Samorządowa,
Komisja Ustrojowa.

b) **7-mio** osobowe Komisje są następujące:

Pracy i Opieki Społecznej,
Prawnicza,
Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego,
Przemysłowo-Handlowa,
Budowlano-Mieszkaniowa,
Regulaminowa,
Rolna.

c) **5-cio** osobowe Komisje są następujące:

Petycyjna,
Rugów Wyborczych.

Art. 18.

Komisja może wprost odesłać wniosek do innej komisji, w tym wypadku jednak ta ostatnia rozpatruje sprawę w zakresie swojej właściwości i wyraża o niej opinię, ostateczny zaś tekst uchwały ustala i referuje w Sejmie przez swego członka ta komisja, której przekazało daną sprawę plenum.

Przekazywanie wniosków do innej komisji.

Art. 19.

**Powolywanie
i skład ko-
misyl.**

- (1) Komisje wybiera Sejm.
- 2) Marszałek może zaproponować skład komisyl,
- (3) Członków komisji wybiera Sejm w sposób przewidziany w art. 15.

Art. 20.

**Prezydium
komisyl.**

- (1) Komisja wybiera przewodniczącego, jego zastępcę i sekretarza.
- (2) Przewodniczący jest odpowiedzialny za prawidłowy bieg prac komisji.
- (3) Protokół obrad komisji prowadzi sekretarz.

Art. 21.

**Przeprowa-
dzenie wybo-
rów do orga-
nów Sejmu.**

- (1) Wybory do organów Sejmu odbywają się bez rozprawy.
- (2) Przy składaniu kart może być zarządzane wywoływanie posłów z listy.

C Z Ę Ś Ć III.

OBOWIĄZKI I PRAWA POSŁÓW.

Art. 22.

**Legitymacje
poselskie.**

Posłowie otrzymują w biurze Sejmu Śląskiego legitymacje poselskie wystawione przez Marszałka Sejmu.

Art. 23.

(1) Poseł obowiązany jest uczestniczyć w posiedzeniach plenarnych Sejmu i brać udział w pracach komisyj, do których został powołany.

Udział posłów
w posiedze-
niach.

(2) Poseł nie może bez ważnych powodów uchylić się od przyjęcia mandatu członka komisji.

Art. 24.

(1) Poseł obowiązany jest stwierdzić obecność swoją na posiedzeniu plenarnem lub komisyjnym zapisaniem się na listę obecności.

Lista
obecności.

(2) W razie niemożności przybycia na posiedzenie plenarne lub komisyjne z nagłych ważnych powodów poseł winien usprawiedliwić swoją nieobecność wobec Marszałka lub przewodniczącego komisji, który podaje to do wiadomości Sejmu lub komisji. (art. 27).

Usprawiedli-
wienie nieobe-
cności w na-
głych ważnych
wypadkach.

(3) W razie niemożności przybycia na posiedzenie komisji poseł winien o ile to możliwe przysłać zamiast siebie zastępcę, który podpisuje się na liście obecności obok nazwiska członka, którego zastępuje; wówczas na zastępcę rozciąga się przepis artykułu 26 regulaminu.

Zastępstwo
w komisjach.

Art. 25.

(1) Posłowie otrzymują tytułem diet miesięcznie 700,— zł.

Diety.

Prawo do diet powstaje z dniem doręczenia posłowi listu wierzytelnego.

(2) Marszałek Sejmu Śląskiego otrzymywać będzie przez cały okres kadencji sejmowej tytułem odszkodowania podwójną kwotę diet miesięcznych.

(3) Posłowie do Sejmu Śląskiego, którzy jednocześnie sprawują mandat posła do Sejmu Rzeczypospolitej albo mandat senatorski, otrzymują przez czas sprawowania mandatu posła do Sejmu Rzeczypospolitej lub mandatu senatorskiego 75% diet, ustalonych w niniejszym artykule.

(4) Posłowie, delegowani przez Sejm poza obręb miasta Katowic, o ile pobyt poza miastem trwa dłużej niż 8 godzin, otrzymują prócz zwykłych diet zwrot opłat na hotel, oraz zwrot dodatkowych kosztów komunikacyjnych (dorożki, tramwaje itd.).

(5) Diety są płatne zgóry. Posłom nie wolno zrzec się diet miesięcznych.

Art. 26.

Kary za nie-
obecność na
posiedzeniach.

(1) O ile poseł opuścił dwa lub więcej posiedzeń plenarnych lub komisyjnych z rzędu, potrąca mu się za każde posiedzenie, począwszy od drugiego po 5% ryczałtu, ustalonego w artykule 25 ust. 1. O ile plenarne i komisyjne posiedzenia

wypadają jednego dnia, względnie o ile jednego dnia przypadają posiedzenia dwóch komisji, których dany poseł jest członkiem, potrącenie ma miejsce tylko za jedno z tych posiedzeń, zaś obecność posła na posiedzeniu jednej komisji usprawiedliwia jego nieobecność na drugiej.

(2) Przepis ten nie ma zastosowania w razie usprawiedliwionej nieobecności z ważnych nagłych powodów, albo urlopu otrzymanego według art. 27 niniejszego regulaminu.

Art. 27.

(1) W razie niemożności uczestniczenia w pracach Sejmu poseł może otrzymać urlop.

Urlopy.

(2) Urlopu do dni siedmiu udziela Marszałek, podając o tem do wiadomości Izby.

(3) Urlopu na czas dłuższy udziela bez rozprawy Sejm na wniosek Marszałka.

Art. 28.

O ile poseł prowadzi przedsiębiorstwo lub bierze udział w jakimkolwiek przedsiębiorstwie, przynoszącem zyski, nie wolno mu w żadnej formie powoływać się w związku z owym przedsiębiorstwem na swój charakter posła.

Interwencje.

Art. 29.

**Prawo do
druków.**

Posłowie otrzymują po jednym egzemplarzu druków sejmowych.

Art. 30.

**Wygaśnięcie,
utrata, unie-
ważnienie i za-
wieszenie
mandatu.**

Wygaśnięcie mandatu (art. 86 ust. 1 ordynacji wyborczej do Sejmu) a także jego utratę (art. 86 ust. 2 ord. wyb.) i unieważnienie (art. 81 i 95 ust. 8 ord. wyb.) jak również zawieszenie posła w prawach wykonywania mandatu (art. 86 ust. 3 ord. wyb.) stwierdza Marszałek Sejmu i podaje o tem do wiadomości Izby na najbliższem posiedzeniu.

C Z Ę Ś Ć IV.

OBRADY SEJMU.

R o z d z i a ł I.

Przepisy ogólne.

P r z e d m i o t o b r a d.

Art. 31.

**Przedmiot
obrad.**

Przedmiotem obrad Sejmu mogą być:

- a) projekty ustaw,
- b) wnioski poselskie, nie mające charakteru ustawodawczego,

- c) sprawy, zlecone Sejmowi przez Konstytucję lub inny akt ustawodawczy,
- d) sprawozdania,
- e) interpelacje,
- f) sprawy, przewidziane regulaminem Sejmu.

J ę z y k o b r a d .

Art. 32.

Językiem obrad Sejmu jest język polski; będzie on wyłącznie używany w pracach Sejmu, jego organów oraz w Biurze Sejmu. Język obrad.

S k ł a d a n i e w n i o s k ó w i i n t e r p e l a c y j d o ł a s k i m a r s z a ł k o w s k i e j .

Art. 33.

Projekty ustaw, wnioski i interpelacje sporządza się na piśmie. Forma wniosku i interpelacji.

Art. 34.

(1) Wniosek poselski lub interpelacja może być przedmiotem obrad gdy jest poparty podpisami przynajmniej 3 posłów. Wniosek podpisany przez mniej niż 3 posłów, Marszałek może odczytać Sejmowi dla uzyskania dla niego dostatecznego poparcia. O wpłynięciu wniosku Marszałek

podaje do wiadomości Izby na końcu tego posiedzenia, na którym wniosek został złożony, bądź na najbliższem posiedzeniu, komunikując jednocześnie do jakiej go przesyła komisji.

(2) Odesłanie w ten sposób do komisji wniosku, zawierającego projekt ustawy, zastępuje pierwsze czytanie.

Art. 35.

Wnioski nagłe. (1) Na żądanie wnioskodawców Izba może uchwalić nagłość wniosku.

(2) O nagłości wniosku rozstrzyga Izba po wysłuchaniu wnioskodawcy i nie więcej niż jednego mówcy przemawiającego przeciw nagłości.

(3) W sprawie nagłości wniosku wolno przemawiać nie dłużej niż w sprawie formalnej (art. 69 ust. 2).

(4) Wniosek nagły będzie rozważany przez komisję jako pilny, oraz umieszczony na porządku dziennym posiedzeń plenarnych Sejmu przed innemi sprawami.

Art. 36.

**Odmowa
przyjęcia**

(1) Marszałek Sejmu nie może przyjąć projektu ustawy, sprzecznego z konstytucją lub statutem organicznym Województwa Śląskiego, ani wniosku, wychodzącego poza zakres uprawnień Sejmu.

(2) W przypadkach wątpliwych Marszałek może zasięgnąć opinii pełnego Prezydium Sejmu albo Komisji Regulaminowej.

Art. 37.

Projekty ustaw, a także wnioski, nie mające charakteru ustawodawczego, będą w druku rozdane posłom.

Druki.

Porządek obrad.

Art. 38.

(1) Porządek obrad posiedzeń plenarnych Sejmu ustala Marszałek. **Ustalanie porządku obrad.**

(2) Na porządek obrad mogą być wniesione tylko sprawy, znane posłom z druków, rozdanych względnie rozesłanych im conajmniej 4 dni przed terminem posiedzenia, jeżeli regulamin nie stanowi inaczej (patrz art. 34). **Termin rozdania druków.**

(3) Sprawy nieobjęte porządkiem obrad, mogą być wzięte pod obrady tylko za zgodą Izby. **Zmiana porządku obrad.**

(4) Za zgodą Izby może być zmieniona kolejność rozpatrywania spraw, objętych porządkiem obrad.

Art. 39.

Poza porządkiem obrad Marszałek winien udzielić głosu w sprawie osobistej: **Oświadczenie osobiste.**

- a) dla odparcia zarzutu, gdy chodzi o obronę czci posła,
- b) dla wyjaśnienia błędnie zrozumianego oświadczenia mówcy.

Zwoływanie posiedzeń plenarnych

Art. 40.

**Zwoływanie
posiedzeń.**

(1) Posiedzenia plenarne Sejmu zwołuje Marszałek.

**Zawiadomie-
nia o terminie
i porządku
obrad.**

(2) Biuro Sejmu doręcza posłom pod wskazanymi przez nich adresami zawiadomienia o czasie i o porządku obrad posiedzenia.

(3) O posiedzeniu winien być powiadomiony Wojewoda Śląski.

Art. 41.

**Kierownictwo
obradami
Sejmu.**

(1) Obradami Sejmu kieruje Marszałek lub powołany przez niego Wicemarszałek.

(2) W skład Prezydjum wchodzi ponadto dwaj sekretarze, wyznaczeni przez Marszałka.

Art. 42.

**Wstęp na salę
obrad.**

(1) Prawo wstępu na salę podczas posiedzeń mają wyłącznie posłowie, przed-

stawiciele Rządu, członkowie Rady Wojewódzkiej, upoważnieni przez nią delegaci, przedstawiciele Urzędu Kontroli Państwowej i funkcjonariusze Biura Sejmu.

(2) Ponadto jawnym obradom Sejmu może się przysłuchiwać publiczność, dopuszczona na galerje sali posiedzeń za kartami wstępu, wydanymi przez Biuro Sejmu; w razie zakłócenia porządku Marszałek może zarządzić opróżnienie galerji.

**Wstęp na
galerję.**

(3) Posiedzenia Sejmu są jawne, o ile Sejm na wniosek urzędującego Marszałka, przedstawiciela Rządu, Rady Wojewódzkiej albo 10 posłów nie uchwali tajności posiedzenia, rozstrzygając o tem bez rozprawy po usunięciu publiczności i po wysłuchaniu powodów wniosku.

Protokół i stenogram.

Art. 43.

(1) Z każdego posiedzenia plenarnego Sejmu sporządza się protokół i stenogram.

**Protokół
i stenogram.**

(2) Marszałek Sejmu może skreślić z protokołu i stenogramu zwroty, zawierające treść sprzeczną z obowiązkiem wierności dla Państwa Polskiego; w tym przypadku w aktach Sejmu zachowany będzie jeden egzemplarz pełnego tekstu.

**Prawo
skreśleń.**

(3) Protokół i stenogram są wyłącznem stwierdzeniem przebiegu obrad Sejmu.

Art. 44.

(1) Zamknięcie sesji sejmowej nie ma wpływu ani na skład władz sejmowych ani na skład komisyj.

(2) Wnioski poselskie przechodzą do następnej sesji w takim stanie, w jakim znajdowały się w chwili zamknięcia sesji poprzedniej.

R o z d z i a ł II.

Projekty ustaw.

Art. 45.

Trzy czytania. Wnioski zawierające projekty ustaw podlegają trzem czytaniom. Wnioski pociągające za sobą obciążenia skarbu lub majątku Województwa, muszą być ujęte w formę ustawy.

A. Pierwsze czytanie.

Art. 46.

Odesłanie do komisji.

(1) Pierwsze czytanie projektu ustawy polega na odesłaniu go do komisji bez rozprawy.

(2) Jednakże nad projektem ustawy, zgłoszonym przez Wojewodę z upowa-

żnienia Rządu lub w imieniu Rady Wojewódzkiej, odbędzie się rozprawa, jeżeli dla omówienia zasad projektu zabierze głos przedstawiciel Rządu.

(3) Rozprawa polega na omówieniu zasad projektu.

(4) Projekt ustawy przedłożony przez Wojewodę z upoważnienia Rządu lub w imieniu Rady Wojewódzkiej musi być odesłany do komisji.

Art. 47.

(1) Marszałek przekazuje projekt ustawy, odesłany do komisji, przewodniczącemu komisji. **Przekazanie projektu komisji.**

(2) Jeżeli Marszałek uzna projekt za pilny, komisja obowiązana będzie ukończyć pracę w terminie oznaczonym przez siebie po uprzednim porozumieniu się z przewodniczącym komisji. **Wyznaczenie terminu.**

B. Postępowanie w komisji.

Zwoływanie posiedzeń komisji.

Art. 48.

(1) Przewodniczący zwołuje posiedzenia komisji. **Zwoływanie komisji.**

Zawiadamianie o terminie i przedmiocie obrad.

(2) O terminie posiedzenia i przedmiocie obrad zawiadomieni będą — poza członkami komisji — Wojewoda Śląski — jeżeli przedmiotem obrad komisji będzie budżet, kredyty dodatkowe, zamknięcia rachunków państwowych lub wniosek o absolutorjum — Prezes Urzędu Kontroli Państwowej.

Zwoływanie komisji przez Marszałka Sejmu.

(3) Na żądanie $\frac{1}{3}$ liczby członków komisji winien przewodniczący w ciągu 48 godzin zwołać posiedzenie komisji na dzień nie późniejszy, niż piąty po otrzymaniu żądania. Jeżeli tego nie uczyni, Marszałek Sejmu ma prawo zwołać komisję. Na zwołanem w ten sposób posiedzeniu w razie nieobecności przewodniczącego lub jego zastępcy, lub też w razie ich odmowy, przewodniczy wyznaczony przez Marszałka poseł.

Art. 49.

Udział w posiedzeniach.

(1) Na posiedzeniach komisji mogą być obecni poza członkami komisji, względnie wydelegowanymi zastępcami, posłowie nienależący do komisji, przedstawiciele Rządu, Rady Wojewódzkiej i Urzędu Kontroli Państwowej oraz delegowani przez Marszałka funkcjonariusze Biura Sejmu.

(2) W razie uchwalenia przez komisję tajności obrad, na posiedzeniu mogą być obecni — poza przewodniczącym i człon-

kami komisji — jeszcze tylko Marszałek Sejmu, lub wyznaczony przez niego wicemarszałek, generalny sprawozdawca budżetu, przedstawiciel Rządu, Rady Wojewódzkiej i Prezes Urzędu Kontroli Państwowej.

(3) W razie niejawienia się członka komisji i nieprzystania zastępcy (art. 24) może przewodniczący powołać innego obecnego posła na wypadek, gdyby komisja z braku quorum (art. 54) nie mogła obradować.

Art. 50.

Komisja wybiera sprawozdawcę, który w terminie dwutygodniowym, jeżeli przewodniczący nie oznaczy innego terminu, obowiązany jest złożyć sprawozdanie o projekcie ustawy oraz opracować wnioski, mające służyć za podstawę uchwał komisji, a gdyby tego nie uczynił, przewodniczący wyznaczy innego sprawozdawcę.

Wybór
sprawozdawcy
Termin spra-
wozdania.

Składanie uwag przez posłów.

Art. 51.

Każdy poseł może złożyć na piśmie swe uwagi o projekcie ustawy sprawozdawcy, który obowiązany jest zreferować je komisji.

Uwagi na pi-
śmie o pro-
jekcie.

Rozprawa w komisji.

Art. 52.

Rozprawa nad sprawozdaniem. (1) Nad sprawozdaniem komisja odbywa rozprawę.

Udział osób nienależących do komisji. (2) W rozprawie mogą brać udział — poza przewodniczącym, członkami komisji, względnie wydelegowanymi zastępcami — Marszałek Sejmu lub wyznaczony przez niego wicemarszałek, generałny sprawozdawca budżetu, przedstawiciele Rządu i Rady Wojewódzkiej i Prezes Urzędu Kontroli Państwowej. Prawo głosowania przysługuje tylko członkom komisji względnie wydelegowanym zastępcom.

(3) Nadto komisja może wysłuchać głosu zaproszonych przez nią rzeczoznawców oraz posłów, nienależących do komisji.

Uprawnienia przewodniczącego. (4) Rozprawą kieruje i ustala jej porządek oraz oznacza czas przemówień przewodniczący komisji.

Zgłaszanie poprawek.

Art. 53.

Sposób zgłaszania poprawek. (1) W toku rozprawy mogą być zgłaszane poprawki do projektu ustawy.

(2) Poprawki mogą zgłaszać — poza sprawozdawcą — przewodniczący i człon-

kowie komisji oraz przedstawiciele Rządu i Rady Wojewódzkiej.

Głosowanie.

Art. 54.

(1) Po zamknięciu rozprawy — przewodniczący zarządza głosowanie.

Zarządzenie
głosowania.

(2) Uchwały komisji zapadają zwykłą większością głosów przy obecności conajmniej połowy członków komisji.

Quorum.

Art. 55.

Poprawki odrzucone przez komisję, będą na żądanie wnioskodawców zamieszczone w sprawozdaniu komisji, jako wnioski mniejszości.

Wnioski
mniejszości.

Rezolucje.

Art. 56.

(1) W związku z obradami nad projektem ustawy mogą być zgłaszane rezolucje, zawierające postulaty Sejmu.

Zgłaszanie
i głosowanie
rezolucyj.

(2) Rezolucje głosowane będą po przegłosowaniu projektu ustawy.

Sprawozdanie komisji.

Art. 57.

(1) Po ukończeniu głosowania komisja wyznaczy sprawozdawcę na plenum.

(2) Sprawozdawca obowiązany jest opracować sprawozdanie w ciągu ośmiu

Sprawo-
zdawca na
plenum. Ter-
min i forma
sprawozdania.

dni od ukończenia obrad w komisji; sprawozdanie to podpisuje poza sprawozdawcą przewodniczącą komisji.

Art. 58.

**Budżet
w komisji.**

(1) Marszałek, licząc się z terminami ustawowemi, oznaczy komisji, której Sejm przekazał do rozważania projekt budżetu, termin na złożenie sprawozdania.

(2) Komisja ta może uchwalić dla siebie regulamin wewnętrzny.

(3) Przepisy regulaminu dla posiedzeń plenarnych obowiązują odpowiednio i komisje, jeżeli regulamin nie postanawia inaczej.

**Wnioski
w sprawie
wydania
posłów.**

(4) Komisja Regulaminowa winna wnioszek w sprawie wydania posła załatwić w przeciągu 2 tygodni po otrzymaniu żądania, ewentualnie po otrzymaniu wyjaśnienia sprawy.

C. Drugie czytanie.

Art. 59.

Termin i zakres drugiego czytania.

(1) Drugie czytanie projektu ustawy może się odbyć najwcześniej na 3 dzień po rozdaniu posłom sprawozdania komisji w druku, lub o ile sprawozdanie ma być ustne, — wniosku komisji.

(2) Drugie czytanie polega:

- a) na zreferowaniu Izbie projektu ustawy w brzmieniu, zaproponowanym przez komisję,
- b) na zapoznaniu Izby z wnioskami mniejszości komisji,
- c) na przeprowadzeniu rozprawy nad sprawozdaniem,
- d) na przegłosowaniu projektu.

Sprawozdanie na plenum.

Art. 60.

Projekt ustawy i wnioski mniejszości zreferuje Izbie sprawozdawca.

Sprawozdawca.

Rozprawa.

Art. 61.

Rozprawa odbywa się łącznie nad zasadami projektu oraz nad jego postanowieniami szczegółowymi; jednakże Marszałek, gdy uzna ten sposób prowadzenia obrad za bardziej celowy, może zarządzić najpierw rozprawę ogólną, a następnie rozprawę szczegółową nad oznaczonymi przezeń częściami projektu.

Porządek rozprawy.

Art. 62.

(1) W rozprawie biorą udział posłowie, zapisani uprzednio do głosu.

Udział w rozprawie.

**Kolejność
przemówień.**

(2) Kolejność przemówień ustala Marszałek, mając na względzie ład w rozprawie i zasady słuszności.

(3) Marszałek może, poza kolejnością mówców, udzielić głosu sprawozdawcy i przewodniczącemu komisji.

(4) Przedstawicielowi Rządu i Rady Wojewódzkiej Marszałek powinien udzielić głosu poza kolejną i bez ograniczeń.

(5) Sprawozdawcy nie wolno zgłaszać wniosków w imieniu własnem.

(6) Sprawozdawcy służy zawsze głos po wyczerpaniu listy mówców.

Z g ł a s z a n i e p o p r a w e k.

Art. 63.

**Prawo zgła-
szania popra-
wek**

(1) Poprawki do projektu ustawy może w toku rozprawy zgłosić:

- a) Wojewoda z upoważnienia Rządu lub Rady Wojewódzkiej;
- b) każdy poseł.

(2) Sprawozdawca we własnem imieniu nie może zgłaszać innych poprawek, prócz redakcyjnych i stylistycznych.

(3) Poprawki mogą być zgłaszane jedynie w trojakiej formie, mianowicie:

- a) wykreślenie,
- b) dopisanie,
- c) zastąpienie określonych wyrazów.

(4) Poprawki do wniosków zgłaszane w czasie rozpraw, winne być złożone na piśmie; przy zgłaszaniu poprawek wystarczy podpis jednego posła.

(5) Podczas rozpraw nad preliminarem budżetowym Marszałek tylko w wyjątkowo ważnym wypadku może przyjąć poprawkę poselską, która nie została zamieszczona w sprawozdaniu Komisji Budżetowej.

Wnioski formalne.

Art. 64.

W związku z rozprawą mogą być zgłaszane następujące wnioski formalne.

- a) o skrócenie postępowania,
- b) o odesłanie do komisji,
- c) o zamknięcie listy mówców,
- d) o przerwanie rozprawy,
- e) o sposobie lub porządku głosowania,
- f) o zmianie kolejności rozpatrywania spraw.

**Przedmiot
wniosku for-
malnego.**

Art. 65.

Przedmiotem wniosku o skrócenie postępowania może być:

- a) uwolnienie projektów ustaw, wniosków lub sprawozdań od drukowania (art. 38 i 61 ust. 1),

**Postępowanie
skrócone.**

- b) przystąpienie do natychmiastowej rozprawy bez odsyłania do komisji (art. 47 ust. 1),
- c) wniesienie sprawy na porządek dzienny bez zachowania terminów, zastrzeżonych regulaminem (art. 39 ust. 2 i 61 ust. 1),
- d) odbycie trzeciego czytania niezwłocznie po uchwaleniu projektu w drugim czytaniu (art. 83 ust. 2).

Art. 66.

Sposób zgłaszania wniosków formalnych.

(1) Wniosek formalny może zgłosić każdy poseł.

(2) Na żądanie Marszałka wniosek formalny musi być złożony na piśmie.

(3) Marszałek może odmówić przyjęcia wniosku, jeżeli oczywistym celem wnioskodawcy jest tamowanie obrad.

(4) Wniosek formalny może być postawiony również ex praesidio.

Art. 67.

Rozstrzygnięcie o wniosku formalnym.

(1) O wniosku formalnym rozstrzyga Izba po wysłuchaniu wnioskodawcy i nie więcej, niż jednego mówcy, przemawiającego przeciwko wnioskowi.

Ponawianie wniosku formalnego.

(2) Wniosek formalny, odrzucony przez Izbę, nie może być zgłoszony ponownie w ciągu tej samej rozprawy; jednakże

wniosek o zamknięcie listy mówców albo o przerwanie rozprawy może być ponawiany.

Art. 68.

(1) Wnioski o zamknięcie listy mówców i o przerwanie rozprawy — Marszałek poddaje pod głosowanie po zakończeniu przemówienia, w ciągu którego wniosek wpłynął do łaski marszałkowskiej.

**Zamknięcie
listy mówców
i przerwanie
rozprawy.**

(2) Po przyjęciu wniosku o zamknięcie listy mówców mają prawo przemawiać tylko posłowie, którzy zapisali się do głosu przed złożeniem wniosku, oraz sprawozdawca, a po przyjęciu wniosku o przerwanie rozprawy — jedynie sprawozdawca.

(3) Dyskusję zamkniętą może uznać Marszałek znów za otwartą w razie wniesienia przez przedstawicieli Rządu lub Rady Wojewódzkiej do dyskusji nowych okoliczności.

Czas przemówień.

Art. 69.

(1) Marszałkowi służy prawo ograniczenia przemówień posłów, trwających dłużej niż godzinę, do oznaczonego przez siebie czasu.

**Czas trwania
przemówień.**

(2) Poseł, zabierający głos w sprawie formalnej, lub dla złożenia oświadczenia

w sprawie osobistej — może przemawiać nie dłużej niż 5 minut.

(3) Izba może przedłużyć poszczególnemu mówcy czas jego przemówienia.

(4) Mówcy, któremu czas przemówienia upłynął, Marszałek odbierze głos.

Art. 70.

**Kolejność
przemówień.**

Jeżeli do głosu w tej samej rozprawie zapisze się więcej posłów, Marszałek może im zaproponować, aby pomiędzy sobą ułożyli kolejność przemówień, a gdyby porozumienie nie nastąpiło, Marszałek ustali sam kolejność przemówień.

Art. 71.

**Budżet
na plenum.**

(1) Rozprawa nad budżetem odbędzie się w granicach terminów, określonych ustawami.

(2) Marszałek oznaczy po porozumieniu z przewodniczącym komisji i referentem generalnym czas, w którym ma się zamknąć rozprawa ogólna oraz rozprawa szczegółowa nad każdą z części budżetu.

(3) Posłom zapisanym do głosu w rozprawie budżetowej, Marszałek może zaproponować, ażeby pomiędzy sobą ułożyli kolejność i czas przemówień, a gdyby porozumienie nie nastąpiło — Marszałek — po porozumieniu z przewodniczą-

cym komisji i generalnym sprawozdawcą budżetu — ustali sam kolejność i czas przemówień w granicach oznaczonego przezeń kontyngentu.

Art. 72.

(1) Poseł nie może wygłaszać bez zgody Marszałka przemówienie z przygotowanej na piśmie mowy; przepis ten nie dotyczy sprawozdawcy.

Zakaz odczytywania przemówień.

(2) Przy przemówieniu posłowi wolno posługiwać się notatkami, a także za zgodą Marszałka — odczytywać krótkie oświadczenia i dokumenty.

Głosowanie.

Art. 73.

(1) Po zamknięciu rozprawy Marszałek oznajmia, że Izba przystępuje do głosowania.

Przystąpienie do głosowania.

(2) Z tą chwilą wolno już tylko zgłosić wniosek formalny o sposobie lub porządku głosowania; jednakże wniosek taki nie może być zgłaszony po wezwaniu do głosowania.

Art. 74.

(1) Do prawomocności uchwał konieczna jest obecność w sali posiedzeń przynajmniej 14 posłów; w razie stwierdzenia

Quorum.

przez Marszałka z własnej inicjatywy, albo na żądanie przynajmniej jednego posła braku kompletu, potrzebnego do powzięcia prawomocnej uchwały, Marszałek posiedzenie zamyka, albo odracza głosowanie na czas, który uzna za stosowny; do wniosku o stwierdzenie quorum Marszałek nie jest obowiązany przychylić się, jeżeli urzędujące prezydium stwierdzi jednomyślnie istnienie kompletu.

(2) Do prawomocności uchwał potrzebna jest zwykła większość głosów, o ile przepisy przyszłej ustawy o ustroju wewnętrznym Województwa Śląskiego nie będą zawierały odmiennych postanowień.

(3) W razie równości głosów wniosek upada.

Art. 75.

Jawność głosowania.

Głosowanie jest jawne.

Art. 76.

Głosowanie zwykłe.

(1) Głosowanie odbywa się przez powstanie z miejsc.

(2) Jeżeli Prezydium nie jest zgodne co do wyniku głosowania, Marszałek zarządzi obliczenie głosów.

Kwalifikowana większość.

(3) Od obliczenia głosów przy projektach, wymagających kwalifikowanej większości, można odstąpić tylko w przypad-

ku, gdy Prezydium jest zgodne, że wynik głosowania nie budzi żadnych wątpliwości.

Art. 77.

(1) Izba może uchwalić głosowanie imienne.

**Głosowanie
imienne.**

(2) Głosowanie imienne nie może się odbyć nad wnioskiem formalnym, jakoteż w sprawach, rozstrzyganych przez Izbę bez rozprawy, a w szczególności: nad wnioskiem o votum nieufności dla Marszałka lub członka Prezydium Sejmu (art. 86) oraz w sprawach kar dyscyplinarnych (art. 92, ust. 2).

Art. 78.

(1) Głosowanie imienne odbywa się przez składanie kart, na których należy wypisać wyraz „tak“ lub „nie“ oraz imię i nazwisko głosującego.

**Sposób gło-
sowania imien-
nego.**

(2) Po złożeniu kart przez posłów Marszałek zamknie głosowanie, poczem nastąpi obliczenie jego wyniku; przy obliczaniu nie bierze się w rachubę kart, wypełnionych niezgodnie z przepisami ustępu poprzedzającego.

(3) Wynik głosowania z podaniem nazwisk głosujących zamieszcza się w protokole i stenogramie.

Art. 79.

Porządek głosowania.

(1) Głosowanie odbywa się w porządku następującym: przedewszystkiem głosuje się wniosek o odrzucenie projektu ustawy w całości; następnie głosuje się nad poprawkami, przyczem poddaje się pod głosowanie najpierw tę poprawkę, której przyjęcie bądź rozstrzyga o innych, bądź je uchyla: wreszcie głosuje się nad całością projektu w tem brzmieniu, które mu nada Izba po przegłosowaniu poprawek.

(2) Do przyjęcia poprawki wymagana jest zawsze zwykła większość głosów.

(3) Jeżeli do projektu ustawy nie będą zgłoszone ani wnioski mniejszości, ani poprawki na plenum — głosuje się odrazu nad całością projektu w brzmieniu nadanem mu przez komisję.

D. Trzecie czytanie.

Art. 80.

Terminy.

(1) Trzecie czytanie może się odbyć niezwłocznie, jeżeli Izba w drugim czytaniu przyjęła projekt ustawy w brzmieniu, zaproponowanem przez komisję.

(2) W razie wprowadzenia przez Izbę zmian do projektu, zaproponowanego przez komisję, trzecie czytanie nie może

się odbyć wcześniej, niż następnego dnia po przyjęciu projektu w drugim czytaniu; w tym przypadku Marszałek z własnej inicjatywy albo na wniosek sprawozdawcy lub przewodniczącego komisji może odesłać projekt do komisji dla rozważania, czy wobec przyjęcia w drugim czytaniu poprawek nie ma sprzeczności pomiędzy poszczególnymi postanowieniami ustawy, oraz dla opracowania odpowiednich wniosków.

Art. 81.

Trzecie czytanie projektu ustawy polega: Zakres trzeciego czytania.

- a) na krótkim omówieniu poprawek:
 - zgłoszonych przez Wojewodę z upoważnienia Rządu, lub Rady Wojewódzkiej, zgłoszonych przez sprawozdawcę, a zmierzających do przywrócenia projektowi brzmienia, nadanego mu przez komisję,
 - odrzuconych w drugim czytaniu, a ponowionych przez wnioskodawcę,
 - zgłoszonych przez komisję, jeżeli projekt po drugim czytaniu był przez nią ponownie rozważany;
- b) na ostatecznym przegłosowaniu projektu przy odpowiednim zastosowaniu przepisów, określających sposób

- i porządek głosowania w drugim czytaniu ;
c) na przegłosowaniu rezolucyj.

R o z d z i a ł III.

Wnioski, nie mające charakteru ustawodawczego.

Art. 82.

Odesłanie do komisji.

(1) Wnioski, nie mające charakteru ustawodawczego, po przyjęciu ich do łaski marszałkowskiej, będą odesłane do komisji bez rozprawy.

Rozprawa na plenum.

(2) O wnioskach tych rozstrzyga Izba po wysłuchaniu sprawozdania komisji i przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 83.

Votum nieufności dla Marszałka.

(1) Wniosek o votum nieufności dla Marszałka lub członka Prezydium Sejmu nie może być poddany pod głosowanie na posiedzeniu, podczas którego został zgłoszony.

(2) O wniosku rozstrzyga Izba bez rozprawy.

R o z d z i a ł IV.

Interpelacje.

Art. 84.

Odesłanie do Wojewody.

(1) Interpelacje, po przyjęciu ich do łaski marszałkowskiej, będą odesłane do Wojewody bez rozprawy.

(2) Wojewoda udzieli odpowiedzi lub uzasadni odmowę udzielenia wyjaśnień bądź na piśmie, bądź ustnie. **Odpowiedź Wojewody.**

(3) Marszałek Sejmu prześle odpowiedź pisemną interpelantowi.

(4) Na żądanie interpelantów Marszałek wniesie interpelację na porządek obrad posiedzenia plenarnego Sejmu, Marszałek wniesie również interpelację na porządek obrad, jeżeli Wojewoda zawiadomi go, że zamierza udzielić ustnej odpowiedzi względnie gdy upłynie czasokres 3 miesięcy od wniesienia interpelacji. **Wniesienie na porządek obrad.**

(5) Sejm po wysłuchaniu treści interpelacji i odpowiedzi Wojewody rozstrzygnie, czy ma się odbyć rozprawa.

(6) W rozprawie poza przedstawicielem Rządu może zabrać głos jeden z interpelantów oraz jeden z posłów, zajmujących odmienne od interpelantów stanowisko. **Rozprawa.**

R o z d z i a ł V.

Przepisy porządkowe i dyscyplinarne.

Art. 85.

(1) Marszałek Sejmu ma prawo przywołać mówcę do rzeczy, jeżeli w przemówieniu odbiega od przedmiotu obrad. **Przywołanie do rzeczy.**

**Odebranie
głosu.**

(2) Jeżeli mówca po powtórznem przywołaniu do rzeczy nie zastosuje się do tego wezwania, Marszałek może odebrać mu głos.

Art. 86.

**Kary dyscy-
plinarne.**

Kary dyscyplinarne są następujące:

- a) przywołanie do porządku,
- b) przywołanie do porządku z zapisaniem do protokołu,
- c) wykluczenie z posiedzenia.

Art. 87.

**Przywołanie
do porządku.**

(1) Marszałek ma prawo przywołać posła do porządku, jeżeli zachowuje się w sposób, nieodpowiadający godności Sejmu lub powadze obrad, albo zakłóca spokój uporczywem przerywaniem.

**Odebranie
głosu.**

(2) Posłowi przemawiającemu — po powtórznem przywołaniu do porządku — Marszałek może odebrać głos.

Art. 88.

**Przywołanie
do porządku
z zapisaniem
do protokołu.**

(1) Marszałek ma prawo przywołać posła do porządku z zapisaniem do protokołu, jeżeli zachowanie się posła obraża godność Sejmu lub zakłóca powagę obrad.

**Odebranie
głosu.**

(2) Nadto posłowi przemawiającemu Marszałek może odebrać głos.

Art. 89.

(1) Poseł może być wykluczony z posiedzenia, jeżeli: **Wykluczenie posła z posiedzenia.**

a) zachowuje się w sposób jaskrawo nieodpowiadający godności Sejmu lub powadze obrad;

b) na tem samem posiedzeniu podlegał już karze dyscyplinarnej.

(2) Marszałek ma prawo wykluczyć posła z dwóch posiedzeń; na wniosek Marszałka Sejm bez rozprawy może wykluczyć posła na miesiąc.

(3) Poseł wykluczony z posiedzenia winien niezwłocznie opuścić salę obrad, a gdyby tego nie uczynił albo powrócił na salę, będzie uznany za wykluczonego przez Sejm na dalsze dwa posiedzenia; w tym ostatnim przypadku Marszałek może zakazać mu przebywanie w gmachu Sejmu aż do upływu terminu wykluczenia.

Art. 90.

Marszałek może orzec karę dyscyplinarną na piśmie.

Orzeczenie kary na piśmie

Art. 91.

(1) Marszałek może orzec karę dyscyplinarną w stosunku do posła, zakłócającego spokój poza salą obrad plenarnych

Zakłócenie spokoju poza salą obrad.

lub komisyjnych na obszarze, należącym do Sejmu.

(2) O wydanem orzeczeniu Marszałek zawiadomi Izbę na najbliższem posiedzeniu plenarnem.

Art. 92.

Przepisy dyscyplinarne, zawarte w art. 85 i w art. 87, Marszałek ma prawo stosować także do reprezentantów Rządu bez względu na to, czy są posłami, czy nie.

Art. 93.

Posel, dotknięty przez Marszałka karą dyscyplinarną z art. 88 lub 89, ma prawo odwołać się w przeciągu 24 godzin na piśmie do Komisji Regulaminowej. Komisja ma prawo większością głosów odwołanie odrzucić, albo wnieść do Marszałka o zniesienie lub zniżenie kary dyscyplinarnej. Marszałek może oddać sprawę pod rozstrzygnięcie plenum.

Art. 94.

Skutki kar
dyscyplinarnych.

(1) Posel, przywołany przez Marszałka do porządku z zapisaniem do protokołu, traci 5% ryczałtu miesięcznego.

(2) Posel, wykluczony z posiedzenia przez Marszałka, traci połowę ryczałtu miesięcznego, a wykluczony przez Sejm — ryczałt miesięczny.

Rozdział VI.

Sąd Honorowy.

Art. 95.

Rozpatrywanie spraw, wynikłych z powodu naruszenia czci posła przez drugiego posła, podlega sądowi honorowemu.

Art. 96.

Sąd honorowy składa się z dwóch arbitrów i superarbitra i konstituuje się dla poszczególnych spraw w sposób, unormowany w art. 97 i 98.

Art. 97.

Każda strona powinna w ciągu trzech dni po otrzymaniu wezwania od Marszałka wybrać jednego arbitra z grona posłów do Sejmu Śląskiego.

Jeżeli strona terminu tego nie dotrzyma, prawo wyboru arbitra przechodzi na Marszałka.

Nadto każda strona ma prawo wyboru obrońcy.

Art. 98.

Arbitrzy obowiązani są w przeciągu 48 godzin po zakomunikowaniu im o ich mianowaniu donieść Marszałkowi, kogo wybrali na superarbitra. Jeżeli tego nie uczynią lub też oświadczą, że na osobę superarbitra zgodzić się nie mogą, superarbitra wybierają większością głosów Marszałek wraz z wicemarszałkami. Przepis ten stosuje się także wówczas, jeżeli arbiter lub superarbiter nie wykonywa w ciągu

tygodnia swego obowiązku. Superarbitrem może być tylko poseł do Sejmu Śląskiego.

Art. 99.

Sąd honorowy po ukonstytuowaniu się sporządza w obecności stron protokół, z którego wynikać musi stan rzeczy i ewentualnie zestawienie dowodów, których przeprowadzenie jest potrzebne do wydania wyroku.

Art. 100.

Korespondencję sądu honorowego na zewnątrz (n. p. zażądanie akt, wezwanie świadków) podpisuje Marszałek.

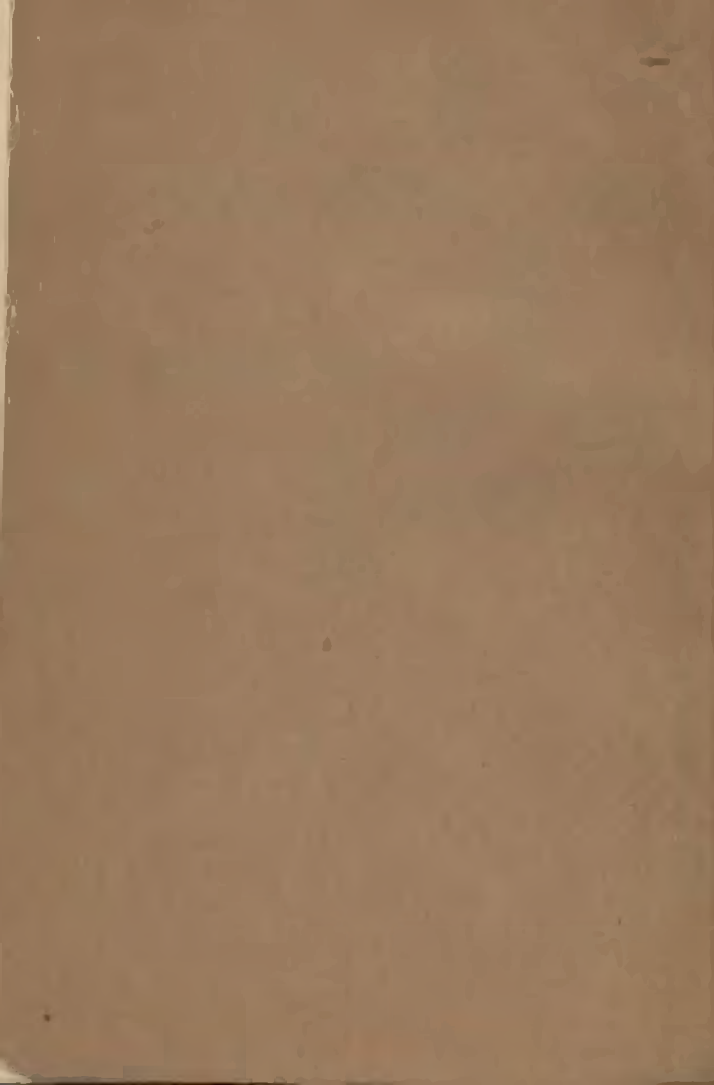
Art. 101.

Sąd wydaje wyrok po wysłuchaniu stron większością głosów. Motywy wyroku muszą być złożone na piśmie na ręce Marszałka, który w porozumieniu z superarbitrem decyduje o formie opublikowania wyroku.

Art. 102.

Koszty postępowania przed sądem honorowym ponosi strona, uznana za winną, wykląda zaś je ta strona, na której żądanie dokonywana jest czynność, powodująca koszty.

USTAWA KONSTYTUCYJNA

z dnia 23 kwietnia 1935 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 30, poz. 227)

I. RZECZPOSPOLITA POLSKA.

Art. 1.

(1) Państwo Polskie jest wspólnem dobrem wszystkich obywateli.

(2) Wskrzeszone walką i ofiarą najlepszych swoich synów ma być przekazywane w spadku dziejowym z pokolenia w pokolenie.

(3) Każde pokolenie obowiązane jest wysiłkiem własnym wzmóc siłę i powagę Państwa.

(4) Za spełnienie tego obowiązku odpowiada przed potomnością swoim honorem i swoim imieniem.

Art. 2.

(1) Na czele Państwa stoi Prezydent Rzeczypospolitej.

(2) Na nim spoczywa odpowiedzialność wobec Boga i historii za losy Państwa.

(3) Jego obowiązkiem naczelnym jest troska o dobro Państwa, o gotowość obronną i stanowisko wśród narodów świata.

(4) W Jego osobie skupia się jednolita i niepodzielna władza państwowa.

Art. 3.

(1) Organami Państwa, pozostającymi pod zwierzchnictwem Prezydenta Rzeczypospolitej, są:

Rząd,
Sejm,
Senat,
Siły Zbrojne,
Sądy,
Kontrola Państwowa.

(2) Ich zadaniem naczelnym jest służenie Rzeczypospolitej.

Art. 4.

(1) W ramach Państwa i w oparciu o nie kształtuje się życie społeczeństwa.

(2) Państwo zapewnia mu swobodny rozwój, a gdy tego dobro powszechne wymaga, nadaje mu kierunek lub normuje jego warunki.

(3) Państwo powoła samorząd terytorjalny i gospodarczy do udziału w wykonywaniu zadań życia zbiorowego.

Art. 5.

(1) Twórczość jednostki jest dźwignią życia zbiorowego.

(2) Państwo zapewnia obywatelom możliwość rozwoju ich wartości osobistych oraz wolność sumienia, słowa i zrzeczeń.

(3) Granicą tych wolności jest dobro powszechne.

Art. 6.

Obywatele winni są Państwu wierność oraz rzetelne spełnianie nakładanych przez nie obowiązków.

Art. 7.

(1) Wartością wysiłku i zasług obywatela na rzecz dobra powszechnego mierzone będą jego uprawnienia do wpływu na sprawy publiczne.

(2) Ani pochodzenie, ani wyznanie, ani płeć, ani narodowość nie mogą być powodem ograniczenia tych uprawnień.

Art. 8.

(1) Praca jest podstawą rozwoju i potęgi Rzeczypospolitej.

(2) Państwo roztacza opiekę nad pracą i sprawuje nadzór nad jej warunkami.

Art. 9.

Państwo dąży do zespolenia wszystkich obywateli w harmonijnem współdziałaniu na rzecz dobra powszechnego.

Art. 10.

(1) Żadne działanie nie może stanąć w sprzeczności z celami Państwa, wyrażonemi w jego prawach.

(2) W razie oporu Państwo stosuje środki przymusu.

II. PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ.

Art. 11.

Prezydent Rzeczypospolitej, jako czynnik nadrzędny w Państwie, harmonizuje działania naczelných organów państwowych.

Art. 12.

Prezydent Rzeczypospolitej:

a) mianuje według swego uznania Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek mianuje Ministrów;

b) zwołuje i rozwiązuje Sejm i Senat;

c) zarządza otwarcie, odroczenie i zamknięcie sesji Sejmu i Senatu;

d) jest Zwierzchnikiem Sił Zbrojnych;

e) reprezentuje Państwo nazewnątrz, przyjmuje przedstawicieli państw obcych i wysyła przedstawicieli Państwa Polskiego;

f) stanowi o wojnie i pokoju;

g) zawiera i ratyfikuje umowy z innemi państwami;

h) obsadza urzędy państwowe. Jemu zastrzeżone.

Art. 13.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej korzysta z uprawnień osobistych, stanowiących Jego prerogatywy.

(2) Do prerogatyw tych należą:

a) wskazywanie jednego z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej i zarządzanie głosowania powszechnego;

b) wyznaczanie na czas wojny następcy Prezydenta Rzeczypospolitej;

c) mianowanie i odwoływanie Prezesa Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli;

d) mianowanie i zwalnianie Naczelnego Wodza i Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych;

e) powoływanie sędziów Trybunału Stanu;

f) powoływanie senatorów, piastujących mandat z wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej;

g) mianowanie i zwalnianie Szefa i urzędników Koncelarii Cywilnej;

h) rozwiązywanie Sejmu i Senatu przed upływem kadencji;

i) oddawanie członków Rządu pod sąd Trybunału Stanu;

j) stosowanie prawa łaski.

Art. 14.

(1) Akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej wymagają do swej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów i właściwego Ministra.

(2) Akty urzędowe, wpływające z prerogatyw Prezydenta Rzeczypospolitej, nie wymagają kontrasygnaty.

Art. 15.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej za swe akty urzędowe nie jest odpowiedzialny.

(2) Za czyny, niezwiązane ze sprawowaniem urzędu, Prezydent Rzeczypospolitej nie może być pociągnięty do odpowiedzialności w okresie urzędowania.

Art. 16.

(1) Wybór Prezydenta Rzeczypospolitej odbywa się w sposób następujący:

(2) Kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej wybiera Zgromadzenie Elektorów.

(3) Ustępującemu Prezydentowi Rzeczypospolitej służy prawo wskazania innego kandydata.

(4) Jeżeli ustępujący Prezydent Rzeczypospolitej z tego uprawnienia skorzysta, wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej dokonają obywatele w głosowaniu powszechnem z pomiędzy dwóch kandydatów: Zgromadzenia Elektorów i ustępującego Prezydenta Rzeczypospolitej.

(5) Jeżeli ustępujący Prezydent Rzeczypospolitej oświadczy, że nie zamierza skorzystać z prawa wskazania kandydata albo w ciągu siedmiu dni od dokonanego przez Zgromadzenie Elektorów wyboru nie wskaże innego kandydata i nie zarządzi głosowania powszechnego — kandydat Zgromadzenia Elektorów uznany będzie za obranego na Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 17.

(1) Zgromadzenie Elektorów składa się z Marszałka Senatu, jako przewodniczącego, Marszałka Sejmu, jako jego zastępcy, z Prezesa Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych oraz z 75 elektorów, wybranych z pośród obywateli najgodniejszych w $\frac{2}{3}$ przez Sejm i w $\frac{1}{3}$ przez Senat.

(2) Mandaty elektorów wygasają z mocy samego prawa w dniu objęcia urzędu przez nowoobranego Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 18.

(1) Zgromadzenie Elektorów zwołuje Prezydent Rzeczypospolitej najpóźniej na piętnasty dzień przed upływem swego urzędowania.

(2) Na trzy dni przed terminem Zgromadzenia Sejm i Senat zbiorą się każdy z osobna, na zaproszenie swych Marszałków, celem dokonania wyboru elektorów.

(3) Jeżeli Sejm i Senat są rozwiązane, a wynik wyborów do Izb Ustawodawczych w nowym składzie nie jest jeszcze ogłoszony — wyboru elektorów dokonają posłowie i senatorowie, wchodzący w skład poprzedniego Sejmu i Senatu.

Art. 19.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej składa przed objęciem urzędu przysięgę treści następującej:

Świadom odpowiedzialności wobec Boga i historii za losy Państwa, przysięgam Panu

Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, na urządzie Prezydenta Rzeczypospolitej: praw zwierzchniczych Państwa bronić, jego godności strzec, ustawę konstytucyjną stosować, względem wszystkich obywateli równą kierować się sprawiedliwością, zło i niebezpieczeństwo od Państwa odwracać, a troskę o Jego dobro za naczelny poczytywać sobie obowiązek. Tak mi dopomóż Bóg i Święta Syna Jego Męka. Amen.

(2) Akt złożenia przysięgi stwierdzają podpisem: nowoobрани Prezydent Rzeczypospolitej oraz osoby urzędowe, obecne przy zaprzysiężeniu.

Art. 20.

(1) Okres urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej trwa lat siedem, licząc od dnia objęcia urzędu.

(2) Okres ten przedłuża się o czas niezbędny do ukończenia postępowania wyborczego w przypadku, gdy dla dokonania wyboru nowego Prezydenta Rzeczypospolitej będzie zarządzane głosowanie powszechne.

Art. 21.

Jeżeli przed upływem siedmioletniego okresu urzędowania nastąpi zgon Prezydenta Rzeczypospolitej albo Prezydent zrzeknie się urzędu — Marszałek Senatu zwoła niezwłocznie Zgromadzenie Elektorów celem wskazania przez nie kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej, a w razie wska-

zania ze swej strony innego kandydata zarządzi głosowanie powszechne.

Art. 22.

(1) Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie może trwale sprawować urzędu, Marszałek Senatu zwoła połączone Izby Ustawodawcze celem rozstrzygnięcia, czy urząd Prezydenta należy uznać za opróżniony.

(2) Uchwała, uznająca urząd za opróżniony, zapada większością $\frac{3}{5}$ ustawowej liczby członków Izb Połączonych.

(3) W przypadku powzięcia powyższej uchwały, Marszałek Senatu zwoła niezwłocznie Zgromadzenie Elektorów.

Art. 23.

W czasie, gdy urząd Prezydenta Rzeczypospolitej jest opróżniony, funkcje Prezydenta sprawuje zastępczo Marszałek Senatu, a gdyby Senat był rozwiązany — Marszałek rozwiązanego Senatu; korzysta on wówczas ze wszystkich uprawnień z urzędem Prezydenta Rzeczypospolitej związanych.

Art. 24.

(1) W razie wojny okres urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej przedłuża się do upływu trzech miesięcy od zawarcia pokoju; Prezydent Rzeczypospolitej osobnym aktem, ogłoszonym w gazecie rządowej, wyznaczy wówczas swego

następcę na wypadek opróżnienia się urzędu przed zawarciem pokoju.

(2) W razie objęcia przez następcę urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej, okres jego urzędowania trwa do upływu trzech miesięcy od zawarcia pokoju.

III. R Z A D.

Art. 25.

(1) Rząd kieruje sprawami Państwa, niezastreżonemi innym organom władzy.

(2) Rząd składa się z Prezesa Rady Ministrów i Ministrów.

(3) Prezes Rady Ministrów reprezentuje Rząd, kieruje jego pracami oraz ustala ogólne zasady polityki państwowej.

(4) Ministrowie kierują poszczególnemi działami administracji państwowej albo spełniają poruczone im zadania szczególne.

(5) Organizację Rządu, a w szczególności zakres działania Prezesa Rady Ministrów, Rady Ministrów i Ministrów — określi dekret Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 26.

Ministrowie dla rozstrzygania spraw, wymagających uchwały wszystkich członków Rządu, tworzą Radę Ministrów pod przewodnictwem Prezesa Rady Ministrów.

Art. 27.

(1) Prezes Rady Ministrów, Rada Ministrów i Ministrowie mają prawo wydawać rozporządzenia celem wykonania aktów ustawodawczych i z powołaniem się na nie.

(2) Rozporządzenia te nie mogą stać w sprzeczności z aktami ustawodawczymi i będą ogłaszane w Dzienniku Ustaw.

Art. 28.

Prezes Rady Ministrów i Ministrowie są odpowiedzialni politycznie przed Prezydentem Rzeczypospolitej i mogą być przez Niego w każdym czasie odwołani.

Art. 29.

(1) Sejm, w wykonaniu prawa kontroli parlamentarnej nad działalnością Rządu, może zażądać ustąpienia Rządu lub Ministra.

(2) Wniosek taki może być zgłoszony tylko podczas sesji zwyczajnej, a głosowanie nad nim nie może się odbyć na posiedzeniu, podczas którego został zgłoszony.

(3) Jeżeli za wnioskiem wypowie się Sejm zwykłą większością głosów, a Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu trzech dni nie odwoła Rządu lub Ministra ani też Izb Ustawodawczych nie rozwiąże — wniosek będzie rozpatrzony przez Senat na najbliższym posiedzeniu.

(4) Jeżeli Senat wypowie się za wnioskiem uchwalonym przez Sejm, Prezydent Rzeczypo-

spolitej odwoła Rząd lub Ministra, chyba że rozwiąże Sejm i Senat.

Art. 30.

(1) Niezależnie od odpowiedzialności politycznej przed Prezydentem Rzeczypospolitej i parlamentarnej przed Sejmem, Prezes Rady Ministrów i Ministrowie ponoszą odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu za umyślne naruszenie Konstytucji lub innego aktu ustawodawczego, dokonanego w związku z urzędowaniem.

(2) Prawo pociągania Prezesa Rady Ministrów lub Ministra do odpowiedzialności konstytucyjnej służy Prezydentowi Rzeczypospolitej, a także Sejmowi i Senatowi w Izbach Połączonych.

(3) Uchwała Izb Połączonych, oddająca Prezesa Rady Ministrów lub Ministra pod sąd Trybunału Stanu, zapada większością 3/5 głosów przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby członków Izb Połączonych.

IV. SEJM.

Art. 31.

(1) Sejm sprawuje funkcje ustawodawcze i kontrolę nad działalnością Rządu; nadto do Sejmu należy ustalanie budżetu i nakładanie ciężarów na obywateli.

(2) Kontrola nad działalnością Rządu wyraża się w prawie Sejmu:

- a) żądaniu ustąpienia Rządu lub Ministra;
- b) pociągania wespół z Senatem Prezesa Rady Ministrów lub Ministra do odpowiedzialności konstytucyjnej;
- c) interpelowania Rządu;
- d) zatwierdzania corocznie zamknięć rachunków państwowych i udzielania Rządowi absoltorium;
- e) udziału w wykonywaniu kontroli nad długami Państwa.

(3) Funkcje rządzenia Państwem nie należą do Sejmu.

Art. 32.

(1) Sejm składa się z posłów, wybranych w głosowaniu powszechnem, tajnem, równem i bezpośredniem.

(2) Kadencja Sejmu trwa lat pięć, licząc od dnia zwołania.

(3) Rozwiązanie Sejmu przed upływem kadencji wymaga wskazania powodu.

(4) Nowe wybory zarządza Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu trzydziestu dni od rozwiązania Sejmu.

(5) Głosowanie odbędzie się nie później, niż sześćdziesiątego dnia po zarządzeniu wyborów.

(6) W głosowaniu nie biorą udziału wojskowi, należący do zmobilizowanej części wojska lub marynarki wojennej.

Art. 33.

(1) Prawo wybierania ma każdy obywatel bez różnicy płci, który przed dniem zarządzenia wyborów ukończył lat 24 oraz korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich.

(2) Prawo wybieralności ma każdy obywatel, mający prawo wybierania, jeżeli ukończył lat 30.

(3) Ordynacja wyborcza do Sejmu ustali podział Państwa na okręgi wyborcze, określi liczbę posłów, unormuje postępowanie wyborcze tudzież oznaczy kategorię osób, pozbawionych prawa wybierania i wybieralności z braku dostatecznych przymiotów moralnych lub umysłowych.

Art. 34.

(1) Sejm wybiera ze swego grona Marszałka na okres kadencji.

(2) Do czasu ukonstytuowania się następnego Sejmu, Marszałek zachowuje uprawnienia, służące mu przy wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 35.

(1) Sejm będzie zwołany na pierwsze posiedzenie w nowej kadencji nie później niż trzydziestego dnia po ogłoszeniu wyniku wyborów do Izby Ustawodawczych.

(2) Sesja zwyczajna Sejmu będzie otwarta corocznie najpóźniej w listopadzie i nie może być zamknięta przed upływem czterech miesięcy, chyba że budżet będzie uchwalony w terminie wcześniejszym.

(3) Sesja zwyczajna może być odroczone na dni trzydzieści.

(4) Odroczenie na okres dłuższy lub ponowienie odroczenia wymaga zgody Sejmu.

(5) Okresu przerwy, spowodowanej odroczeniem sesji, nie wlicza się do biegu terminów, przepisanych Konstytucją dla czynności Sejmu.

Art. 36.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej według swego uznania może w każdym czasie zarządzić otwarcie sesji nadzwyczajnej Sejmu, a uczyni to w ciągu dni trzydziestu na wniosek conajmniej połowy ustawowej liczby posłów.

(2) Podczas sesji nadzwyczajnej przedmiotem obrad Sejmu mogą być wyłącznie sprawy, wymienione w zarządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej albo we wniosku o otwarcie takiej sesji, zgłoszonym przez posłów, oraz sprawy, których załatwienie na najbliższej sesji wymagają ustawy lub regulamin, albo które Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Prezesa Rady Ministrów lub Marszałka Sejmu uzna za nagłe.

Art. 37.

Uchwały Sejmu zapadają zwykłą większością głosów przy obecności conajmniej 1/3 ustawowej liczby posłów, jeżeli Konstytucja inaczej nie stanowi.

Art. 38.

(1) Posiedzenia Sejmu są jawne.

(2) Sejm może uchwalić tajność obrad.

(3) Protokół i stenogram, wydawany z polecenia Marszałka, są wyłącznem stwierdzeniem przebiegu obrad Sejmu.

(4) Nikogo nie można pociągać do odpowiedzialności za ogłaszanie i rozpowszechnianie sprawozdań z jawnych obrad Sejmu, jeżeli odtwarzają one w pełni i ściśle przebieg tych obrad.

Art. 39.

(1) Posłowie składają przed objęciem mandatu ślubowanie treści następującej:

Świadom obowiązku wierności wobec Państwa Polskiego, ślubuję uroczyście i zaręczam honorem, jako poseł na Sejm Rzeczypospolitej, w pracy na rzecz dobra Państwa nie ustawać, a troskę o jego godność, zwartość i moc za pierwsze mieć sobie przykazanie.

(2) Odmowa ślubowania lub ślubowanie z zastrzeżeniem równoznaczne jest z nieprzyjęciem mandatu.

Art. 40.

Posłowie otrzymują diety i mają prawo do bezpłatnego korzystania z państwowych środków komunikacji w granicach Państwa.

Art. 41.

(1) Posłowie korzystają tylko z takich rękojmni nietykalności, jakich wymaga ich uczestnictwo w pracach Sejmu.

(2) Za treść wygłoszonych w Sejmie przemówień lub zgłoszonych wniosków i interpelacji

oraz za niewłaściwe zachowanie się podczas obrad — posłowie odpowiadają tylko przed Sejmem.

3) Jednakże za wystąpienia sprzeczne z obowiązkiem wierności wobec Państwa Polskiego albo zawierające znamiona przestępstwa, ściganego z urzędu, — poseł może być uchwałą Sejmu albo na żądanie Marszałka Sejmu lub Ministra Sprawiedliwości oddany pod sąd Trybunału Stanu i orzeczeniem tego Trybunału pozbawiony mandatu poselskiego.

4) Za naruszenie praw osoby trzeciej podczas obrad Sejmu poseł może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zezwoleniem Sejmu.

Art. 42.

(1) Posłowie odpowiadają za działalność, nie związaną z uczestnictwem w pracach Sejmu, na równi z innymi obywatelami.

(2) Jednakże karne postępowanie sądowe lub administracyjne a także postępowanie dyscyplinarne, wszczęte przeciw posłowi przed lub po uzyskaniu mandatu, należy na żądanie Sejmu zawiesić do wygaśnięcia mandatu.

(3) Przedawnienie nie biegnie w czasie zawieszenia postępowania karnego lub dyscyplinarnego.

(4) Poseł, zatrzymany w czasie trwania sesji nie z nakazu sądu, — będzie na żądanie Marszałka Sejmu niezwłocznie wypuszczony na wolność.

Art. 43.

(1) Poseł nie może sprawować mandatu senatorskiego.

(2) Ustawa oznaczy urzędy i stanowiska, których przyjęcie pociąga za sobą utratę mandatu poselskiego.

(3) Posłowi nie wolno wykonywać czynności, nie dających się pogodzić ze sprawowaniem mandatu, pod skutkami określonymi w ustawie.

Art. 44.

(1) Posłowi nie wolno na swoje, ani na obce imię, ani też w imieniu przedsiębiorstw, spółek lub towarzystw na zysk obliczonych, nabywać dóbr państwowych, ani uzyskiwać ich dzierżaw, podejmować się dostaw i robót rządowych, ani otrzymywać od Rządu koncesyj lub innych korzyści osobistych.

(2) Za naruszenie powyższych zakazów poseł będzie na żądanie Marszałka Sejmu lub Prezesa Najwyższej Izby Kontroli oddany pod sąd Trybunału Stanu i orzeczeniem tego Trybunału pozbawiony mandatu poselskiego i korzyści osobistych, od Rządu otrzymanych.

(3) Marszałek Sejmu może na podstawie uchwały Komisji Regulaminowej, powziętej większością $\frac{3}{5}$ głosów, udzielić posłowi w poszczególnym przypadku zezwolenia na wejście z Rządem w stosunek prawny, jeżeli stosunek ten nie jest sprzeczny z dobrymi obyczajami.

Art. 45.

(1) Prezes Rady Ministrów, Ministrowie i delegowani przez nich urzędnicy mają prawo brać udział w posiedzeniach Sejmu oraz przemawiać poza kolejną mówców.

(2) Posłowie mogą zwracać się do Prezesa Rady Ministrów i Ministrów z interpelacjami w sprawach, dotyczących ich zakresu działania, w sposób określony regulaminem.

(3) Prezes Rady Ministrów lub interpelowany Minister obowiązany jest udzielić odpowiedzi w ciągu czterdziestu pięciu dni albo podać powody, uzasadniające odmowę udzielenia wyjaśnień.

V. SENAT.

Art. 46.

(1) Senat, jako druga Izba Ustawodawcza, rozpatruje budżet i projekty ustaw, uchwalone przez Sejm, oraz uczestniczy w wykonywaniu kontroli nad długami Państwa.

(2) Nadto Senat narówni z Sejmem, choć bez prawa początkowania, bierze udział w rozstrzyganiu następujących spraw:

a) o wniosku, żądającym ustąpienia Rządu lub Ministra;

b) o ustawach, zwróconych Izbowi Ustawodawczemu przez Prezydenta Rzeczypospolitej do ponownego rozpatrzenia;

c) o zmianie Konstytucji;

d) o uchylaniu zarządzeń, wprowadzających stan wyjątkowy.

Art. 47.

(1) Senat składa się z senatorów, powołanych w 1/3 przez Prezydenta Rzeczypospolitej, a w 2/3 w drodze wyborów.

(2) Kadencja Senatu rozpoczyna się i kończy jednocześnie z kadencją Sejmu.

(3) Ordynacja wyborcza do Senatu określi liczbę senatorów oraz sposób ich powoływania tudzież oznaczy kategorie osób, którym służyć będzie prawo wybierania i wybieralności.

Art. 48.

Art. 34—45, dotyczące Sejmu, stosuje się odpowiednio do Senatu.

VI. USTAWODAWSTWO.

Art. 49.

(1) Aktami ustawodawczymi są:

- a) ustawy,
- b) dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej.

(2) Żaden akt ustawodawczy nie może stać w sprzeczności z Konstytucją.

Art. 50.

(1) Prawo inicjatywy ustawodawczej służy Rządowi i Sejmowi.

(2) Inicjatywa ustawodawcza w sprawach budżetu, kontyngentu rekruta i ratyfikacji umów międzynarodowych należy wyłącznie do Rządu.

(3) Sejm nie może bez zgody Rządu uchwalić ustawy, pociągającej za sobą wydatki ze Skarbu Państwa, dla których niema pokrycia w budżecie.

Art. 51.

Zaciągnięcie pożyczki państwowej, zbycie lub obciążenie nieruchomości państwowej, oszacowanego na kwotę ponad 100 000 złotych, nałożenie podatków lub opłat publicznych, ustanowienie ceł lub monopolu, ustalenie systemu monetarnego, jak również przyjęcie gwarancji finansowej przez Skarb Państwa — może nastąpić tylko na mocy aktu ustawodawczego.

Art. 52.

(1) Umowy z innemi państwami: handlowe, celne, obciążające stale Skarb Państwa, zawierające zobowiązanie nałożenia nowych ciężarów na obywateli albo powodujące zmianę granic Państwa — wymagają przed ratyfikacją zgody Izby Ustawodawczych, wyrażonej w ustawie.

(2) Prezydent Rzeczypospolitej w przypadkach niecierpiących zwłoki może przed ratyfikacją, na wniosek Rady Ministrów, wprowadzić tymczasowo w życie wszystkie lub niektóre postanowienia, zawarte w umowach handlowych lub celnych.

Art. 53.

(1) Każdy projekt ustawy, przez Sejm uchwalony, będzie przekazany Senatowi do rozpatrzenia.

(2) Uchwałą Senatu, odrzucającą projekt lub wprowadzającą w nim zmiany, uważa się za przyjętą, jeżeli Sejm nie odrzuci jej większością $\frac{3}{5}$ głosów.

Art. 54.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej stwierdzi podpisem moc ustawy konstytucyjnie uchwalonej oraz zarządzi jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw.

(2) Prezydent Rzeczypospolitej może w ciągu trzydziestu dni od otrzymania projektu ustawy zwrócić go Sejmowi z żądaniem ponownego rozpatrzenia, które może nastąpić nie wcześniej niż na najbliższej sesji zwyczajnej.

(3) Jeżeli Izby Ustawodawcze większością ustawowej liczby posłów i senatorów uchwałą ponownie projekt bez zmian, Prezydent Rzeczypospolitej, stwierdziwszy podpisem moc ustawy, zarządzi jej ogłoszenie.

Art. 55.

(1) Ustawa może upoważnić Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania dekretów w czasie i zakresie, przez nią oznaczonym; upoważnieniem tem nie może być objęta zmiana Konstytucji.

(2) Prezydent Rzeczypospolitej ma prawo w czasie, gdy Sejm jest rozwiązany, wydawać

w razie konieczności państwowej dekrety w zakresie ustawodawstwa państwowego z wyjątkiem:

- a) zmiany Konstytucji,
- b) ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu,
- c) budżetu,
- d) nakładania podatków i ustanawiania monopolu,
- e) systemu monetarnego,
- f) zaciągania pożyczek państwowych,
- g) zbywania i obciążania nieruchomości majątku państwowego, oszacowanego na kwotę ponad 100.000 złotych.

(3) Dekrety, oparte na przepisach artykułu niniejszego, będą wydawane na wniosek Rady Ministrów i mogą być zmieniane lub uchylane tylko aktem ustawodawczym.

Art. 56.

Dekrety, dotyczące organizacji Rządu, zwierzchnictwa Sił Zbrojnych oraz organizacji administracji rządowej, mogą być wydawane w każdym czasie, a zmieniane lub uchylane tylko przez także dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 57.

(1) Dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej mają moc ustawy i będą z powołaniem się na podstawę konstytucyjną ogłaszane w Dzienniku Ustaw.

(2) Ilekroć Konstytucja lub ustawy dla unormowania poszczególnej dziedziny z zakresu ustawodawstwa wymagają ustawy, dziedzina ta może być unormowana również dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanym w warunkach, Konstytucją oznaczonych.

VII. BUDŻET.

Art. 58.

(1) Ustawa ustala corocznie budżet Państwa.

(2) Rząd składa Sejmowi na sesji projekt budżetu nie później niż na cztery miesiące przed rozpoczęciem roku budżetowego.

(3) Na rozpatrzenie budżetu pozostawia się Sejmowi dziewięćdziesiąt dni od złożenia projektu przez Rząd, Senatowi — dwadzieścia dni od upływu terminu, przepisanego dla Sejmu.

(4) Na rozpatrzenie zmian, zaproponowanych przez Senat, pozostawia się Sejmowi dziesięć dni od upływu terminu, przepisanego dla Senatu.

(5) Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie budżetu:

a) w brzmieniu, nadanem mu przez Izby Ustawodawcze, jeżeli Sejm i Senat w przepisanych terminach budżet rozpatrzyły,

b) w brzmieniu, nadanem mu przez Sejm, jeżeli Senat w przepisany terminie budżetu nie rozpatrzył,

c) w brzmieniu, nadanem mu przez Senat, jeżeli Sejm w przepisany terminie budżetu lub zmian Senatu nie rozpatrzył,

d) w brzmieniu projektu rządowego, jeżeli ani Sejm, ani Senat w przepisanych terminach budżetu nie rozpatrzyły.

Art. 59.

(1) Wydatki, niezaprojektowane w budżecie, nie mogą być uchwalone, a zaprojektowane nie mogą być podwyższone bez zgody Rządu.

(2) Rząd nie może czynić wydatków bez upoważnienia ustawowego, chyba że zachodzi konieczność państwowa; w tym przypadku Rząd, na podstawie uchwały Rady Ministrów, dokona niezbędnego wydatku, przesyłając do Sejmu w terminie siedmiodniowym od powzięcia uchwały projekt ustawy o przyznaniu kredytów dodatkowych. Uchwała Rady Ministrów będzie jednocześnie ogłoszona w gazecie urzędowej i podana do wiadomości Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 60.

(1) Państwo nie może pozostawać bez budżetu.

(2) Jeżeli z powodu rozwiązania Izb Ustawodawczych budżet lub przynajmniej prowizorium budżetowe do dnia, w którym rozpoczyna się nowy okres budżetowy, nie jest uchwalony — Rząd ma prawo pobierać dochody i czynić wydatki w granicach zeszłorocznego budżetu aż do

czasu uchwalenia prowizorium budżetowego lub budżetu, który Rząd złoży nowoobranemu Sejmowi na pierwszym posiedzeniu.

(3) Zasadę powyższą stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy Sejm złożony mu projekt budżetu w całości odrzuci, z tem, że Rząd w ciągu dni siedmiu od odrzucenia prześle do Sejmu nowy projekt budżetu lub prowizorium budżetowego i że wydatki, czynione przez Rząd według zeszłorocznego budżetu, nie mogą być wyższe w poszczególnych pozycjach od zaprojektowanych w budżecie odrzuconym.

VIII. SIŁY ZBROJNE.

Art. 61.

(1) Siły Zbrojne stoją na straży bezpieczeństwa i praw zwierzchniczych Rzeczypospolitej.

(2) Wszyscy obywatele są obowiązani do służby wojskowej i świadczeń na rzecz obrony Państwa.

Art. 62.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej zarządza co-rocennie pobór rekruta w granicach ustalonego kontyngentu.

(2) Zmiana kontyngentu wymaga aktu ustawodawczego.

Art. 63.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej wydaje de-krety w zakresie zwierzchnictwa Sił Zbrojnych,

a w szczególności określi dekretem organizację naczelných władz wojskowych, oznaczając w nim sposób kontrasygnowania aktów, wydawanych przez siebie, jako Zwierchnika Sił Zbrojnych.

(2) Prezydent Rzeczypospolitej postanawia o użyciu sił zbrojnych do obrony Państwa.

(3) W razie mianowania Naczelnego Wodza prawo dysponowania siłami zbrojnymi przechodzi na niego.

(4) Za akty, związane z dowództwem, Naczelný Wódz odpowiada przed Prezydentem Rzeczypospolitej, jako Zwierchnikiem Sił Zbrojnych.

IX. WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI.

Art. 64.

(1) Sądy wymierzają sprawiedliwość w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

(2) Przez wymiar sprawiedliwości sądy strzegą ładu prawnego w Państwie i kształtują poczucie prawne społeczeństwa.

(3) Sędziowie są w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawisli.

(4) Orzeczenia sądowe nie mogą być zmieniane ani uchylane przez inne organa władzy.

(5) Sądy nie mają prawa badać ważności aktów ustawodawczych, należycie ogłoszonych.

Art. 65.

(1) Sędziów mianuje Prezydent Rzeczypospolitej, jeżeli ustawy inaczej nie stanowią.

(2) Organizację sądów tudzież odrębne stanowiska sędziów, ich prawa i obowiązki oraz uposażenie — określa ustawy.

Art. 66.

(1) Sędzia może być złożony z urzędu, zawieszony w urzędowaniu, przeniesiony na inne miejsce lub w stan spoczynku wbrew swojej woli jedynie mocą orzeczenia sądowego i tylko w przypadkach, ustawą przewidzianych.

(2) Zasada ta nie dotyczy przypadku, gdy przeniesienie sędziego na inne miejsce urzędowania lub w stan spoczynku jest wywołane zmianą w organizacji sądów, postanowioną przez akt ustawodawczy.

Art. 67.

Sędzia nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zezwolenia właściwego sądu dyscyplinarnego ani zatrzymany bez nakazu sądu, chyba że został schwytany na gorącym uczynku.

Art. 68.

(1) Żadna ustawa nie może zamykać obywatelowi drogi sądowej dla dochodzenia krzywdy lub szkody.

(2) Poręcza się wolność osobistą, nietykalność mieszkania i tajemnicę korespondencji.

(3) Ustawy określa warunki, w jakich może być dokonana rewizja osobista lub domowa albo naruszona tajemnica korespondencji.

(4) Nikt nie może być pozbawiony sądu, któremu z prawa podlega, ani karany za czyn, niezabroniony przez prawo przed jego popełnieniem ani też zatrzymany bez nakazu sądu dłużej niż 48 godzin.

(5) Sądy wyjątkowe są dopuszczalne tylko w przypadkach, przewidzianych w ustawie.

(6) Ustawy przeprowadzą zasadę, że sprawy, w których karę orzekła władza administracyjna, będą na żądanie strony przekazane na drogę postępowania sądowego.

Art. 69.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej władny jest aktem łaski darować lub złagodzić skazanemu karę, wymierzoną orzeczeniem prawomocnem, tudzież uchylić skutki skazania.

(2) Amnestja wymaga aktu ustawodawczego.

Art. 70.

(1) Powołuje się:

a) Sąd Najwyższy do spraw sądowych, cywilnych i karnych,

b) Najwyższy Trybunał Administracyjny do orzekania o legalności aktów administracyjnych oraz

c) Trybunał Kompetencyjny do rozstrzygania sporów o właściwość między sądami a innymi organami władzy.

(2) Odrębną organizację sądów wojskowych, ich właściwość, tok postępowania oraz prawa i obowiązki członków tych sądów określa ustawy.

Art. 71.

(1) Do orzekania w sprawach ministrów, senatorów i posłów, pociągniętych do odpowiedzialności konstytucyjnej, powołuje się Trybunał Stanu, złożony z Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, jako przewodniczącego, oraz sześciu sędziów.

(2) Sędziów Trybunału Stanu i ich zastępców powołuje na okres trzyletni Prezydent Rzeczypospolitej z pośród sędziów sądów powszechnych, przedstawionej w liczbie podwójnej w połowie przez Sejm, a w połowie przez Senat, z równomiernem uwzględnieniem kandydatów każdej z Izb Ustawodawczych.

X. ADMINISTRACJA PAŃSTWOWA.

Art. 72.

(1) Administracja państwowa jest służbą publiczną.

(2) Administrację państwową sprawują:

- a) administracja rządowa,
- b) samorząd terytorjalny,
- c) samorząd gospodarczy.

Art. 73.

(1) Dla celów administracji ogólnej Państwo będzie podzielone pod względem terytorjalnym

na obszary administracyjne, a mianowicie województwa, powiaty oraz gminy miejskie i wiejskie.

(2) Podział na województwa wymaga aktu ustawodawczego.

(3) Gminy miejskie mogą w warunkach, oznaczonych ustawą, tworzyć powiaty lub województwa grodzkie.

Art. 74.

Organizację administracji rządowej, a w szczególności zakres działania jej organów — określi dekret Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 75.

(1) Stosownie do podziału Państwa na obszary administracyjne powołuje się do urzeczywistniania zadań administracji państwowej w zakresie potrzeb miejscowych samorząd wojewódzki, powiatowy i gminny.

(2) Samorzady mają prawo w zakresie, ustawą oznaczonym, wydawać dla swego obszaru normy obowiązujące pod warunkiem zatwierdzenia tych norm przez powołaną do tego władzę nadzorczą.

(3) Samorzady mogą być łączone w związki dla wykonywania zadań poszczególnych.

(4) Ustawa może nadać związkom osobowość publiczno-prawną.

(5) Nadzór nad działalnością samorządu sprawuje Rząd przez swoje organa lub przez organa samorządu wyższego stopnia.

Art. 76.

(1) Dla poszczególnych dziedzin życia gospodarczego powołuje się samorząd gospodarczy, obejmujący izby rolnicze, przemysłowo-handlowe, rzemieślnicze, pracy, wolnych zawodów oraz inne zrzeszenia publiczno-prawne.

(2) Ustawy mogą łączyć izby w związki i nadawać im osobowość publiczno-prawną.

(3) Do rozważania zagadnień, dotyczących całokształtu życia gospodarczego, opinjowania o projektach ustaw gospodarczych, tudzież harmonizowania poczynąń w poszczególnych gałęziach gospodarstwa narodowego — może być ustawą powołana Naczelna Izba Gospodarcza.

(4) Nadzór nad działalnością samorządu gospodarczego sprawuje Rząd przez powołane do tego organa.

XI. KONTROLA PAŃSTWOWA.**Art. 77.**

(1) Do kontroli pod względem finansowym gospodarki Państwa oraz związków publiczno-prawnych, badania zamknięć rachunków Państwa, przedstawiania Sejmowi corocznie wniosków o absolutorjum dla Rządu — powołuje się Najwyższą Izbę Kontroli, opartą na zasadzie kolegialności i niezawisłości członków jej kolegium.

(2) Najwyższa Izba Kontroli jest niezależna od Rządu.

(3) Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i odwołuje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, a na jego wniosek i z jego kontrasygnatą mianuje i odwołuje członków jej kolegium.

(4) Prezes Najwyższej Izby Kontroli jest za sprawowanie swego urzędu odpowiedzialny według zasad, ustalonych dla odpowiedzialności ministrów.

XII. STAN ZAGROŻENIA PAŃSTWA.

Art. 78.

(1) W razie zagrożenia Państwa z zewnątrz, jak również w razie rozruchów wewnętrznych lub rozległych knowań o charakterze zdrady stanu, zagrażających ustrojowi lub bezpieczeństwu Państwa albo bezpieczeństwu obywateli — Rada Ministrów za zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej zarządzi stan wyjątkowy na obszarze całego Państwa lub części zagrożonej.

(2) Zarządzenie takie będzie przesłane do Sejmu w ciągu siedmiu dni od ogłoszenia.

(3) Jeżeli Sejm jest rozwiązany, zarządzenie o ogłoszeniu stanu wyjątkowego będzie złożone nowoobranemu Sejmowi na pierwszym posiedzeniu.

(4) Sejm może zażądać uchylenia zarządzenia.

(5) Wniosek taki nie może być głosowany na posiedzeniu, podczas którego został zgłoszony.

(6) Jeżeli Senat wypowie się za uchwałą Sejmu, Rząd niezwłocznie uchyli zarządzenie.

(7) Ogłoszenie stanu wyjątkowego daje Rządowi prawo zawieszania na czas trwania tego stanu swobód obywatelskich oraz możliwość korzystania z uprawnień szczególnych, przewidzianych ustawą o stanie wyjątkowym.

Art. 79.

(1) W razie konieczności użycia sił zbrojnych do obrony Państwa Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi stan wojenny na obszarze całego Państwa lub jego części.

(2) Podczas trwania stanu wojennego Prezydent Rzeczypospolitej ma prawo bez upoważnienia Izb Ustawodawczych wydawać dekrety w zakresie ustawodawstwa państwowego z wyjątkiem zmiany Konstytucji, przedłużyć kadencję Izb Ustawodawczych do czasu zawarcia pokoju oraz otwierać, odraczać i zamykać sesje Sejmu i Senatu w terminach, dostosowanych do potrzeb obrony Państwa, jak również powoływać do rozstrzygania spraw, wchodzących w zakres działania Izb Ustawodawczych, Sejm i Senat w zmniejszonym składzie, wyłonionym przez te Izby.

(3) W czasie trwania stanu wojennego Rząd korzysta z uprawnień, przewidzianych ustawą o stanie wyjątkowym, a nadto z uprawnień szczególnych, określonych ustawą o stanie wojennym.

XIII. ZMIANA KONSTYTUCJI.

Art. 80.

(1) Zmiana Konstytucji może być dokonana z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej, Rządu lub $\frac{1}{4}$ ustawowej liczby posłów.

(2) Wniosek, postawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej, może być głosowany tylko w całości i bez zmian lub ze zmianami, na które Rząd imieniem Prezydenta Rzeczypospolitej wyrazi zgodę.

(3) Ustawa, zmieniająca Konstytucję z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej, wymaga zgodnych uchwał Sejmu i Senatu, powziętych zwykłą większością głosów; z inicjatywy zaś Rządu lub Sejmu — zgodnych uchwał, powziętych większością ustawowej liczby posłów i senatorów.

(4) Prezydent Rzeczypospolitej może w ciągu trzydziestu dni od otrzymania projektu ustawy, zmieniającego Konstytucję, zwrócić go Sejmowi z żądaniem ponownego rozpatrzenia, które może nastąpić nie wcześniej niż na następnej kadencji.

(5) Jeżeli Izby Ustawodawcze uchwalą ponownie projekt bez zmian, Prezydent Rzeczypospolitej, stwierdziwszy podpisem moc ustawy, zarządzi jej ogłoszenie, chyba że rozwiąże Sejm i Senat.

XIV. PRZEPISY KOŃCOWE.

Art. 81.

(1) Niniejsza ustawa konstytucyjna wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(2) Jednocześnie uchyla się ustawę z dnia 17 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 44, poz. 267) wraz ze zmianami, wprowadzonemi ustawą z dnia 2 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 442) z wyjątkiem art. 99, 109—118 oraz 120.

(3) Ustawa konstytucyjna z dnia 15 lipca 1920 r., zawierająca statut organiczny województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 497) wraz ze zmianami, wprowadzonemi ustawami z dnia 8 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 146), z dnia 30 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 449), z dnia 18 października 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 608), oraz z dnia 18 marca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 240) zachowuje swą moc z tem, że art. 44 ustawy z dnia 15 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 497) nadaje się brzmienie:

„Zmiana niniejszej ustawy konstytucyjnej wymaga ustawy państwowej.“

i że uchyla się art. 2 ustawy z dnia 8 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 146).

PRZEPISY KONSTYTUCJI

z dnia 17 marca 1921 r.

które zachowały moc na podstawie art. 81 ust. 2
Ustawy Konstytucyjnej z dnia 23 kwietnia 1935 r.

Art. 99.

Rzeczpospolita Polska uznaje wszelką własność, czy to osobistą poszczególnych obywateli, czy to zbiorową związków obywateli, instytucji, ciał samorządowych i wreszcie samego Państwa, jako jedną z najważniejszych podstaw ustroju społecznego i porządku prawnego, oraz poręcza wszystkim mieszkańcom, instytucjom i społecznościom ochronę ich mienia, a dopuszcza tylko w wypadkach, ustawą przewidzianych, zniesienie lub ograniczenie własności, czy to osobistej, czy to zbiorowej, ze względów wyższej użyteczności, za odszkodowaniem. Tylko ustawa może postanowić, jakie dobra i w jakim zakresie, ze względu na pożytek ogółu, mają stanowić wyłącznie własność Państwa, oraz o ile prawa obywateli i ich prawnie uznanych związków do swobodnego

użytkowania ziemi, wód, minerałów i innych skarbów przyrody, — mogą ze względów publicznych, doznać ograniczenia.

Ziemia, jako jeden z najważniejszych czynników bytu narodu i Państwa, nie może być przedmiotem nieograniczonego obrotu. Ustawy określają przysługujące Państwu prawo przymusowego wykupu ziemi, oraz regulowania obrotu ziemią, przy uwzględnieniu zasady, że ustrój rolny Rzeczypospolitej Polskiej ma się opierać na gospodarstwach rolnych, zdolnych do prawidłowej wytwórczości i stanowiących osobistą własność.

Art. 109.

Każdy obywatel ma prawo zachowania swej narodowości i pielęgnowania swojej mowy i własności narodowych.

Osobne ustawy państwowe zabezpieczą mniejszościom w Państwie Polskim pełny i swobodny rozwój ich własności narodowościowych przy pomocy autonomicznych związków mniejszości o charakterze publiczno-prawnym w obrębie związków samorządu powszechnego.

Państwo będzie miało w stosunku do ich działalności prawo kontroli oraz uzupełnienia w razie potrzeby ich środków finansowych.

Art. 110.

Obywatele polscy, należący do mniejszości narodowościowych, wyznaniowych lub językowych, mają równe z innymi obywatelami prawo zakładania, nadzoru i zawiadywania swoim własnym kosztem zakładów dobroczynnych, religijnych i społecznych, szkół i innych zakładów wychowawczych, oraz używania w nich swobodnie swej mowy i wykonywania przepisów swej religii.

Art. 111.

Wszystkim obywatelom poręcza się wolność sumienia i wyznania. Żaden obywatel nie może być z powodu swego wyznania i przekonań religijnych ograniczony w prawach, przysługujących innym obywatelom.

Wszyscy mieszkańcy Państwa Polskiego mają prawo wolnego wyznawania zarówno publicznie jak i prywatnie swej wiary i wykonywania przepisów swej religii lub obrządku, o ile to nie sprzeciwia się porządkowi publicznemu ani obyczajności publicznej.

Art. 112.

Wolności wyznania nie wolno używać w sposób przeciwny ustawom. Nikt nie może uchylać

się od spełnienia obowiązków publicznych z powodu swoich wierzeń religijnych. Nikt nie może być zmuszony do udziału w czynnościach lub obrzędach religijnych, o ile nie podlega władzy rodzicielskiej lub opiekuńczej.

Art. 113.

Każdy związek religijny uznany przez Państwo, ma prawo urządzać zbiorowe i publiczne nabożeństwa, może samodzielnie prowadzić swe sprawy wewnętrzne, może posiadać i nabywać majątek ruchomy i nieruchomy, zarządzać nim i rozporządzać, pozostaje w posiadaniu i używaniu swoich fundacji i funduszów, tudzież zakładów dla celów wyznaniowych, naukowych i dobroczynnych. Żaden związek religijny jednak nie może stawać w sprzeczności z ustawami Państwa.

Art. 114.

Wyznanie rzymsko - katolickie, będące religią przeważającą większości narodu, zajmuje w Państwie naczelne stanowisko wśród równouprawnionych wyznań.

Kościół Rzymsko - Katolicki rządzi się własnymi prawami. Stosunek Państwa do Kościoła będzie określony na podstawie układu ze Stolicą Apostolską, który podlega ratyfikacji przez Sejm.

Art. 115.

Kościóły mniejszości religijnych i inne prawnie uznane związki religijne rządzą się same własnymi ustawami, których uznania Państwo nie odmówi, o ile nie zawierają postanowień, sprzecznych z prawem.

Stosunek Państwa do tych Kościołów i wyznań będzie ustalony w drodze ustawowej po porozumieniu się z ich prawnymi reprezentacjami.

Art. 116.

Uznanie nowego lub dotąd prawnie nieuznanego wyznania nie będzie odmówione związkom religijnym, których urządzenia, nauka i ustrój nie są przeciwne porządkowi publicznemu ani obyczajności publicznej.

Art. 117.

Badania naukowe i ogłaszanie ich wyników są wolne. Każdy obywatel ma prawo nauczać, założyć szkołę lub zakład wychowawczy i kierować niemi, skoro uczyni zadość warunkom, w ustawie przepisany, w zakresie kwalifikacji nauczycieli, bezpieczeństwa powierzonych mu dzieci i lojalnego stosunku do Państwa.

Wszystkie szkoły i zakłady wychowawcze, zarówno publiczne jak i prywatne, podlegają nad-

zorowi władz państwowych w zakresie, przez ustawy określonym.

Art. 118.

W zakresie szkoły powszechnej nauka jest obowiązkowa dla wszystkich obywateli Państwa. Czas, zakres i sposób pobierania tej nauki określi ustawa.

Art. 120.

W każdym zakładzie naukowym, którego program obejmuje kształcenie młodzieży poniżej lat 18, utrzymywanym w całości lub w części przez Państwo lub ciała samorządowe, jest nauka religii dla wszystkich uczniów obowiązkowa. Kierownictwo i nadzór nauki religii w szkołach należy do właściwego związku religijnego z zastrzeżeniem naczelnego prawa nadzoru dla państwowych władz szkolnych.

USTAWA KONSTYTUCYJNA

z dnia 15-go lipca 1920 roku

**zawierająca statut organiczny Województwa
Śląskiego.**

(Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 497 z 1920 r., Nr. 26,
poz. 146 z 1921 r., Nr. 46, poz. 388 art. 2 liczba 9
i 12 z 1922 r.)

I. Przepisy ogólne.

Art. 1.

Województwo Śląskie będzie obejmowało wszystkie ziemie śląskie przyznane Polsce, czy to ze Śląska Cieszyńskiego, czy też na mocy art. 88 Traktatu Wersalskiego z Niemcami z 28 czerwca 1919 r. (Dz. Ustaw z 26 kwietnia 1920 r. Nr. 35, poz. 200).

Województwo Śląskie będzie nieodłączalną częścią składową Rzeczypospolitej Polskiej i będzie posiadało prawa samorządne stosownie do przepisów niniejszego statutu organicznego.

Art. 2.

Dotychczasowe prawa i rozporządzenia, obowiązujące w dniu wejścia w życie niniejszego sta-

tutu w granicach Śląska, pozostają w mocy nadal, o ile nie zostaną zmienione zgodnie z przepisami tego statutu.

Art. 3.

Wszyscy mieszkańcy Województwa Śląskiego, posiadający prawa obywatelstwa Rzeczypospolitej Polskiej, są równouprawnieni, a wszelkie prawa wyjątkowe zostaną zniesione z chwilą wejścia w życie niniejszego statutu.

II. Kompetencje ustawodawstwa i samorządu śląskiego.

Art. 4.

Dla ustawodawstwa Sejmu Śląskiego są zastrzeżone sprawy następujące:

1. ustawodawstwo o używaniu języka polskiego i niemieckiego w służbie zewnętrznej wszelkich cywilnych władz i urzędów na obszarze Śląska,
2. ustawodawstwo o ustroju śląskich władz administracyjnych i o samorządzie powiatowym i gminnym, tudzież podział administracyjny Śląska,
3. ustawodawstwo sanitarne w zakresie higieny publicznej i samorządowych urządzeń sanitarnych z wyjątkiem przepisów o zwalczaniu chorób zaraźliwych i zaraz zwierzęcych,
4. ustawodawstwo o organizacji sił policyjnych i żandarmerji,

5. ustawodawstwo o policji budowlanej, ogniowej, drogowej i o utrzymywaniu dróg lądowych,
6. ustawodawstwo w zakresie szkolnictwa ogólnokształcącego oraz zawodowego wszelkich typów i stopni,
7. ustawodawstwo w sprawach wyznaniowych z wykluczeniem spraw kościelnych, wchodzących w zakres polityki zagranicznej (Concordat),
8. ustawodawstwo o zaopatrzeniu ubogich i o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa,
9. ustawodawstwo we wszystkich sprawach, których przedmiotem jest ustawowa organizacja zawodowa rolnicza, organizacja kredytu rolniczego, komasacja gruntów, wytwórczość rolnicza i leśna oraz uprawianie i używanie przeznaczonych na nie obszarów, jako to: leśnictwo, polowanie, rybołówstwo, chów bydła, ochrona pól (policja polowa) i zarządzania celem tępienia szkodników rolnych i leśnych,
10. ustawodawstwo o meljoracjach rolnych,
11. ustawodawstwo wodne łącznie z ustawodawstwem o budownictwie wodnem, z wyjątkiem ustawodawstwa o sztucznych drogach wodnych, tudzież regulacji rzek żeglownych i granicznych,
12. ustawodawstwo o zaopatrzeniu ludności śląskiej w energię elektryczną dla celów prywatnych i publicznych,

13. ustawodawstwo o kolejach drugo- i trzeciorzędnych (lokalnych), oraz o komunikacji elektrycznej i motorowej,
 14. ustawy przeciwko lichwie, tudzież ustawodawstwo, zmierzające do ukrócenia spekulacji na każdym polu (spekulacji nieruchomościami, skup towarów, kwestja mieszkaniowa i t. d.),
 15. ustawodawstwo w sprawie zakładów użyteczności publicznej względnie w sprawie robót publicznych, dokonanych na koszt Skarbu Śląskiego, tudzież w sprawie dotowanych ze Skarbu Śląskiego spółek akcyjnych lub kooperatyw,
 16. ustalanie dorocznego budżetu śląskiego i zatwierdzanie zamknięć rachunkowych, zaciąganie pożyczek wojewódzkich, zbywanie, zamiana i obciążanie nieruchomego majątku wojewódzkiego i przyjęcie gwarancji finansowej przez Skarb Śląski.
- Sprzedaż publiczna rent i innych obligacji wojewódzkich śląskich może być dokonywana poza granicami Śląska tylko za zezwoleniem Ministerstwa Skarbu,
17. nakładanie podatków i opłat publicznych śląskich stosownie do przepisów ustawy, przewidzianej w artykule 5-tym.

Art. 5.

Zakres spraw Sejmu Śląskiego w dziedzinie skarbowości, a zwłaszcza stosunek systemu podatkowego śląskiego do systemu podatkowego pań-

stwowego i wzajemny stosunek administracji skarbowej państwowej i śląskiej będą ustalone w równobrzmiących ustawach: państwowej i śląskiej. Projekt tych ustaw będzie ułożony przez Radę Ministrów w porozumieniu z Radą Wojewódzką.

Do tego czasu obowiązują na terenie Województwa Śląskiego:

1. ustawy o podatkach i opłatach, które obowiązywały na Śląsku dnia 1-go stycznia 1919 r.;
2. ustawy o podatkach i opłatach, wprowadzonych później przez rządy niemiecki, pruski lub czeski i komisje międzysojusznicze o tyle, o ile ich ważność będzie utrzymana ustawą Sejmu Śląskiego;
3. ustawy o dodatkach do podatków bezpośrednich, uchwalone na potrzeby województwa przez Sejm Śląski, które bez zgody Ministra Skarbu nie będą mogły przekraczać 100%;
4. obowiązywać będą wreszcie i te podatki i opłaty, które zostały jednolicie uregulowane przez ustawy państwowe na całym terenie Rzeczypospolitej, a których moc rozciąga się także na terytorjum Województwa Śląskiego. W wypadku tym podatki te i opłaty wchodzi w miejsce analogicznych podatków i opłat, poprzednio obowiązujących.

Sejm Śląski mocen będzie ujednolicić podatki, dotąd pobierane na ziemiach śląskich i utrzymać te systemy, które w czasie objęcia władzy przez Polskę na tych ziemiach obowiązywały, o ile nie

będzie się to sprzeciwiało powyższemu punktowi 4.

Dochód z podatków i opłat, pobieranych ze Śląska, wpływać będzie do Skarbu Śląskiego, który też prowadzi administrację podatkową.

Z tych dochodów oddaje Skarb Śląski na potrzeby ogólnopństwowe część, odpowiadającą liczbie mieszkańców i sile podatkowej Śląska, a obliczoną w sposób podany w dodatku.

Kwotę należną ustala corocznie Rada Ministrów na podstawie wniosków Rady Wojewódzkiej i publikuje swą decyzję wraz ze szczegółowym uzasadnieniem.

Dodatek do artykułu 5-go.

Należy obliczać corocznie:

1. ludność cywilną Województwa Śląskiego, = a,
2. ludność cywilną Rzeczypospolitej Polskiej wraz z Województwem Śląskiem, = b,
3. dochód ogólny Skarbu Śląskiego z podatków i opłat pobieranych ze Śląska, atoli bez dochodu z dodatków do podatków (punkt 3, art. 5), = c,
4. dochód ogólny Skarbu Rzeczypospolitej i Skarbu Śląskiego z podatków i opłat wszelkiego rodzaju (bez dodatków do podatków), = d,
5. Skarb Śląski zatrzymuje na własne potrzeby część równającą się:

$$\frac{c}{2} + \frac{d}{2} \cdot \frac{a}{b}.$$

6. Skarb Śląski oddaje na potrzeby ogólnopaństwowe część równającą się:

$$\frac{c}{2} - \frac{d}{2} \cdot \frac{a}{b}.$$

Art. 6.

We wszystkich sprawach, niezastrzeżonych dla Śląska, jest ustawodawstwo śląskie właściwem, o ile Województwo Śląskie jest wyraźnie wyjętem z pod zakresu działania odnośnej ustawy państwowej.

Ustawodawstwo śląskie będzie jednak zawsze uprawnione do wydawania przepisów cywilnych i karnych w sprawach, zastrzeżonych dla ustawodawstwa śląskiego.

Art. 7.

Ustawodawstwo o ubezpieczeniu socjalnem i zaopatrzeniu inwalidów wojennych, tudzież wdów i sierót wojennych jest rzeczą Sejmu Śląskiego tak długo, dopóki ustawodawstwo państwowe nie zapewni klasie robotniczej, względnie inwalidom, wdowom i sierotom wojennym w całej Rzeczypospolitej Polskiej lepszego lub przynajmniej takiego samego zaopatrzenia, co ustawy na Śląsku obowiązujące.

Art. 8.

Zgody Sejmu Śląskiego będzie wymagało:

1. wszelkie ograniczania ilościowe wytwórczości przedsiębiorstw śląskich w dziedzinie produkcji węgla, hutnictwa, wyrobów chemicz-

nych, cementu i innych gałęzi produkcji, zatrudniających na Śląsku conajmniej tylu robotników, co odpowiednie przedsiębiorstwa w innych dzielnicach Polski razem wziętych;

2. wprowadzanie podatków od produkcji lub monopoli na węgiel, wyroby hutnicze, wyroby chemiczne, cement i inne gałęzi produkcji, zatrudniające na Śląsku conajmniej tylu robotników, co odpowiednie przedsiębiorstwa w innych dzielnicach Polski razem wziętych.

Podatek handlowy lub podatek konsumpcyjny nie będzie uważany za podatek od produkcji.

Art. 8 a. *)

Wszelkie zmiany ustaw, dotyczących górnictwa, przemysłu, handlu i rękodzielnictwa, obowiązujących w Województwie Śląskiem w dniu przejęcia Górnego Śląska przez Polskę, mogą nastąpić tylko za zgodą Sejmu Śląskiego.

Art. 9.

Wprowadzenie waluty polskiej, jako jedynego prawnego środka płatniczego w Województwie Śląskiem, nastąpi w drodze porozumienia się Ministerstwa Skarbu z Radą Wojewódzką. W powyższy sposób zostanie ustalony sposób przejścia na

*) Artykuł 8a podano w brzmieniu artykułu 1-go litera „A” Ustawy Konstytucyjnej z dnia 8 marca 1921 roku (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 146) dotyczącej uzupełnienia Ustawy Konstytucyjnej z dnia 15-go lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 497).

walutę polską, przyczem będą obowiązywały przepisy art. 10.

Art. 10.*)

Znaki pieniężne w walucie niemieckiej, znajdujące się w posiadaniu ludności Województwa Śląskiego, nie będą poddane przymusowemu wykupowi na rzecz Skarbu Państwa, będą natomiast traktowane narówni z innymi walutami zagranicznymi i jako takie dopuszczone do transakcyj bankowych i giełdowych.

Przepisy artykułu 2-go ustawy z dnia 20-go listopada 1919 r. o walucie w obrębie b. dzielnicy pruskiej, według którego wszystkie zobowiązania w markach niemieckich winny być uiszczone markami polskimi w równej nominalnej sumie, nie znajdują w Województwie Śląskiem zastosowania.

Art. 11.

Połączenie administracji kolejowej na terenie Województwa Śląskiego z administracją kolejową państwową będzie przeprowadzone stopniowo w porozumieniu Rządu Rzeczypospolitej z Radą Wojewódzką, względnie z Tymczasową Radą Wojewódzką.

Art. 12.

Na własność Skarbu Śląskiego przechodzi położona w obrębie Województwa Śląskiego włas-

*) Uchwała Sejmu Śląskiego z dnia 19 grudnia 1922 r. (Dz. U. Śl. Nr. 3, poz. 18). — Rozp. Ministra Skarbu z dnia 12 lutego 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 117).

ność b. prowincjonalnego związku komunalnego śląskiego, a wzgl. funduszy i zakładów, pozostających pod zwierzchnim zarządem Sejmu i Wydziału Prowincjonalnego we Wrocławiu, tudzież własność b. funduszu krajowego śląskiego i innych funduszków i zakładów, pozostających pod zwierzchnim zarządem Sejmu Krajowego i Wydziału Krajowego w Opawie.

III. O Sejmie i ustawodawstwie śląskiem.

Art. 13.

Pierwszy Sejm Śląski będzie wybrany w głosowaniu powszechnem, bezpośredniem, równem, tajnem i stosunkowem. Na każdych 25.000 mieszkańców będzie przypadał jeden poseł.

Podział na okręgi wyborcze ustali Rada Ministrów na wniosek Tymczasowej Rady Wojewódzkiej. Wybory do Sejmu Śląskiego muszą się odbyć najdalej w ciągu 80 dni od chwili objęcia kraju przez władze polskie.

Wybory będą się odbywały według ordynacji wyborczej, obowiązującej przy wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, z tem zastrzeżeniem, że prawo wyborcze czynne przysługuje każdej osobie, posiadającej obywatelstwo polskie i zamieszkałej na Śląsku w dniu objęcia kraju przez władze polskie. Gdyby ze względów na odrębne stosunki Śląska niektóre przepisy tej ordynacji nie mogły znaleźć zastosowania — zastąpi je

Rada Ministrów na wniosek Tymczasowej Rady Wojewódzkiej innemi przepisami.

Art. 14.

Sejm Śląski uchwali ustawę o wewnętrznym ustroju Województwa Śląskiego.

Ustawa ta określi szczegółowo skład Śląskiego Sejmu Wojewódzkiego, ordynację wyborczą i prawo wyborcze do tegoż Sejmu, sposób uchwalenia i ogłaszania ustaw śląskich, ewentualnie zaprowadzenie referendum ludowego, prawo Sejmu do wykonywania kontroli nad działalnością Rady Wojewódzkiej, zwłaszcza zaś prawo Sejmu do zwracania się z interpelacjami do wojewody i do Rady Wojewódzkiej, prawo Sejmu do urządzania ankiet lub do delegowania specjalnych komisji w obrębie ustawodawstwa śląskiego i administracji śląskiej, czas trwania mandatu wybieralnych członków Rady Wojewódzkiej, zakres działania i ustrój izby obrachunkowej śląskiej i inne ważniejsze kwestje ustroju Sejmu Śląskiego, Rady Wojewódzkiej i jej departamentów administracyjnych, śląskiego urzędu wojewódzkiego i innych urzędzeń śląskich.

Art. 15.

Ustawa o wewnętrznym ustroju Województwa Śląskiego będzie opublikowana w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej i w Dzienniku Ustaw Śląskich po podpisaniu jej przez Naczelnika Państwa. Naczelnik Państwa może odmówić swego podpisu,

gdyby ustawa ta naruszała przepisy niniejszego statutu.

Decyzja Naczelnika Państwa winna nastąpić w ciągu 45 dni od dnia wręczenia Mu ustawy.

Zmiana ogłoszonej w ten sposób ustawy o wewnętrznym ustroju Województwa Śląskiego może nastąpić tylko z zachowaniem warunków, w niniejszym artykule wyszczególnionych.

Art. 16.

Sejm sprawdza ważność wyborów niezaprotetowanych. O ważności wyborów zaprotetowanych rozstrzyga sąd, wyznaczony przez ustawę śląską, względnie co do pierwszego Sejmu Śląskiego — przez Sejm Śląski.

Art. 17.

Członkowie Sejmu Śląskiego korzystają z takich samych praw nietykalności poselskiej, co posłowie do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 18.

Posłowie otrzymują diety w wysokości, określonej uchwałą Sejmu. Oprócz tego przysługuje im prawo bezpłatnego przejazdu na kolejach w obrębie Śląska położonych.

Art. 19.

Nikt nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za zgodne z prawdą sprawozdanie z jawnego posiedzenia Sejmu.

Art. 20.

Sejm wybiera ze swego grona Marszałka i jego zastępców. Regulamin sejmowy określi prawa i obowiązki Marszałka, liczbę wicemarszałków i sekretarzy, rodzaj i ilość komisyj sejmowych, tudzież sposób i porządek obrad sejmowych.

Art. 21.

Naczelnik Państwa zwołuje, odracza i zamyka Sejm Śląski. Sejm winien być zwołany na pierwsze posiedzenie w trzeci wtorek po dniu wyborów i corocznie we wrześniu na sesję zwyyczajną. Sesja ta nie może być ani odroczoną, ani zamkniętą przed uchwaleniem budżetu.

Naczelnik Państwa może zwołać Sejm Śląski w każdym czasie na sesję nadzwyczajną, winien zaś to uczynić na żądanie Rady Wojewódzkiej w ciągu 2-ch tygodni.

Art. 22.

Ustawa o wewnętrznym ustroju Województwa Śląskiego określi okres wyborczy Sejmu Śląskiego. Okres ten nie może trwać dłużej niż lat 5, licząc od dnia otwarcia Sejmu.

Naczelnik Państwa może rozwiązać Sejm Śląski, w wypadku tym jednak winien równocześnie zarządzić nowe wybory, które się muszą odbyć w ciągu 75 dni od dnia rozwiązania.

Art. 23.

Inicjatywa ustawodawcza w Sejmie Śląskim przysługuje wojewodzie z upoważnienia Rządu Rzeczypospolitej, Radzie Wojewódzkiej i posłom sejmowym stosownie do przepisów regulaminu sejmowego.

Wojewodzie, zastępcy wojewody, członkom Rady Wojewódzkiej oraz wydelegowanym przez wymienionych urzędnikom przysługuje prawo przemawiania w Sejmie poza kolejną zapisanych mówców. To samo prawo przysługuje Ministrom Rzeczypospolitej.

Ustawy śląskie nie mogą naruszać niniejszego statutu, praw obywatelskich, zagwarantowanych w ustawie konstytucyjnej Rzeczypospolitej Polskiej, przepisów traktatów międzynarodowych, obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej, ani też przepisów innych ustaw państwowych, obowiązujących w dziedzinie, nie zastrzeżonej dla ustawodawstwa śląskiego.

IV. Władze administracyjne Województwa Śląskiego.

Art. 24.

Naczelnymi organami administracji Województwa Śląskiego są: Wojewoda i Rada Wojewódzka.

Art. 25.

Rada Wojewódzka składa się z wojewody śląskiego, z tegoż zastępcy i 5 członków wybra-

nych w głosowaniu stosunkowem przez Sejm Śląski. Przepisy o sposobie wyboru tych członków uchwali Sejm Śląski.

Wojewodę i jego zastępcę mianuje Naczelnik Państwa na wniosek Rady Ministrów.

Naczelnik Państwa może na wniosek Rady Ministrów zwolnić z urzędu wojewodę i jego zastępcę z prawem do emerytury.

Art. 26.*)

O ile ustawy państwowe lub śląskie stosownie do swych kompetencji nic innego nie przepiszą, łączy wojewoda w sobie zakres praw naczelnego prezesa Regencji, a względnie prezydenta kraju.

Art. 27.

Rada Wojewódzka korzysta z praw, ustawą niniejszą i późniejszymi ustawami państwowymi lub śląskimi jej nadanych, tudzież z praw, nadanych ustawami pruskiemi Radzie Prowincjonalnej, względnie Wydziałowi Prowincjonalnemu, a względnie z praw, nadanych statutem krajowym lub innemi ustawami austriackimi Wydziałowi Krajowemu.

Art. 28.

O ile ustawy śląskie nic innego nie przepiszą, zastępuje Rada Wojewódzka w całym zakresie

*) Ustęp 2-gi art. 26-go uchylono ustawą Sejmu R. P. z 13 lutego 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 224) i z 18 marca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 240); Sejm Śląski wyraził swą zgodę ustawą z 9 lipca 1924 r. (Dz. U. Śl. Nr. 18, poz. 73).

ustawodawstwa śląskiego organ, przewidziany dotychczas przez prawodawstwo dla zatwierdzania rozporządzeń naczelnego prezesa lub prezesa Regencji.

Art. 29.

Aż do wydania ustaw przez Sejm Śląski wyda Rada Wojewódzka za zgodą wojewody przejściowe przepisy o używaniu języka polskiego we władzach i urzędach, szkołach i t. d.

Art. 30.

Rada Wojewódzka pełni aż do innego uregulowania sprawy ustawą lub w drodze, przewidzianej w art. 39, funkcje wydziału Regencji, o ileby była sądem administracyjnym, wystarcza obecność 4-ch członków Rady i sędziego, zamianowanego przez Naczelnika Państwa. W wypadku tym wojewoda i jego zastępca nie biorą udziału w Radzie.

Art. 31.

Radę Wojewódzką zwołuje Wojewoda, musi ją zaś zwołać na żądanie trzech członków Rady. Rada rozstrzyga większością głosów w obecności conajmniej trzech członków, nie licząc atoli wojewody względnie tegóż zastępcy.

Art. 32.

Wojewodzie przysługuje prawo do zawieszenia uchwał Rady, sprzeciwiających się ustawom

lub przekraczających zakres działania Rady. W wypadkach takich oddaje wojewoda sprawę do rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego w Warszawie.

Art. 33.*)

Urzednicy państwowi urzędujący w Województwie Śląskiem, powinni w zasadzie pochodzić z Województwa Śląskiego. Przy obsadzaniu urzędów administracji państwowej na obszarze Województwa Śląskiego mają przy równych kwalifikacjach pierwszeństwo urzednicy pochodzący z Województwa Śląskiego. Urzednicy i pracownicy, tudzież robotnicy z Województwa Śląskiego zatrudnieni w administracji państwowej, lub w przedsiębiorstwach państwowych w Województwie Śląskiem, mogą zostać przeniesieni do innych dzielnic Rzeczypospolitej Polskiej wbrew swej woli tylko wtenczas, jeżeli wymaga tego koniecznie ich wyszkolenie, lub wydoskonalenie, albo przeważający interes służby państwowej.

*) Artykuł 33 obejmował 3 ustępy. Ustępy 1 i 2 artykułu 33-go wprowadziła ustawa konstytucyjna z dnia 15 lipca 1920 r., a ustęp 3-ci ustawa konstytucyjna z dnia 8 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 146).

Ustępy 1-szy i 2-gi artykułu 33-go zniesiono ustawą z dnia 13-go lutego 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 224), na którą wyraził Sejm Śląski swą zgodę ustawą z dnia 9 lipca 1924 r. (Dz. U. Śl. Nr. 18, poz. 73).

Na zniesienie ustępu 3-go Sejm Śląski w wyżej podanej ustawie odmówił swej zgody. Ustawę Sejmu Śląskiego uwzględnia ustawa z dnia 18 marca 1925 r. (Dz. U. Śl. Nr. 36, poz. 240).

Art. 34.

Urzednicy ślascy, nauczyciele i urzednicy komunalni składają przysięgę służbową według roty i w sposób, przepisany dla urzędników Rzeczypospolitej.

Członkowie Rady Wojewódzkiej przysięgają, że będą pełnili obowiązki sumiennie, zgodnie z prawem i w zamiarze służenia Rzeczypospolitej Polskiej.

V. S a d y.**Art. 35.**

Wszystkie sądy wydają wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 36.*)

Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Radą Wojewódzką utworzy sąd apelacyjny dla Województwa Śląskiego, oznaczy jego siedzibę i wprowadzi rozporządzeniami nieodzowne zmiany w ustroju sądownictwa, adwokatury i notariatu oraz w ustawach postępowania sądowego. To upoważnienie Ministra Sprawiedliwości ustaje po upływie sześciu miesięcy od dnia objęcia władzy na Górnym Śląsku przez Rzeczpospolitą Polską. Wydane przez Ministra Sprawiedliwości rozporządzenia z mocą ustaw będą bezzwłocznie przedstawione Sejmowi Rzeczypospolitej, który może je zmienić lub uchylić.

*) Ustęp 1 podano w brzmieniu ustawy z dnia 18 października 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 608).

O ile ustawa państwowa nic innego nie przepisze, przysługują:

1. sądowi apelacyjnemu, oznaczonemu w ust. 1, kompetencja sądu apelacyjnego we Wrocławiu i sądu kameralnego w Berlinie w stosunku do ziem z Śląska Pruskiego, oraz sądu apelacyjnego w Krakowie i w Bernie w stosunku do ziem z Śląska Cieszyńskiego;
2. Sądowi Najwyższemu w Warszawie atrybucje Sądu Reszy Niemieckiej w Lipsku, jako instancji rewizyjnej i zażaleniowej, z wyjątkiem spraw o przestępstwa, których akt oskarżenia nie kwalifikuje jako zbrodnie. W sprawach tych będzie sąd apelacyjny, oznaczony w ustępie 1-szym, właściwą instancją do rozstrzygnięcia zażaleń oraz rewizyj, wniesionych przeciwko uchwałom sądów okręgowych, względnie wyrokom, wydanym przez nie jako sądów pierwszej instancji;
3. Sądowi Najwyższemu w Warszawie atrybucje Sądu Najwyższego w Wiedniu w stosunku do ziem z Śląska Cieszyńskiego.

Art. 37.

Nadzór nad wszystkimi sądami zwyczajnymi przysługuje Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 38.

Mianowanie urzędników wymiaru sprawiedliwości dokonuje się na zasadach, obowiązujących

w Rzeczypospolitej Polskiej, a to w pierwszych 5 latach po wysłuchaniu wojewody.

Art. 39.*)

Ustawa śląska ustanowi w miejsce sądów niemieckich i pruskich, a względnie austriackich, które nie są sądami zwyczajnymi, sądy administracyjne z właściwością aż do ujednostajnienia danego prawodawstwa dla całej Polski.

VI. Przepisy końcowe.

Art. 40.**)

Od chwili przyznania Polsce Śląska Cieszyńskiego aż do objęcia kraju przez Polskę na Górnym Śląsku, rządzić będzie na Śląsku Cieszyńskim Komisja Tymczasowa, złożona z Komisarza Rządowego, z jego zastępcy i z 5 członków, mianowanych przez Radę Ministrów. Komisarza i jego zastępcę mianuje Naczelnik Państwa na wniosek Rady Ministrów.

Od chwili przejęcia władzy na Górnym Śląsku przez Rzeczpospolitą obejmą zarząd administra-

*) Patrz rozporządzenie Wojewody Śląskiego z dnia 1 sierpnia 1922 r. (Dz. U. Śl. Nr. 12, poz. 42) i dnia 19 września 1922 r. (Dz. U. Śl. Nr. 24, poz. 82) oraz ustawę z dnia 9 maja 1923 r. (Dz. U. Śl. Nr. 20, poz. 129), dalej ustawę z dnia 28 maja 1924 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustaw o Najwyższym Trybunale Administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 505).

**) Ustępy 3 i 5 zaprowadzono ustawą z 30 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 449).

cyjny Województwa Śląskiego zamianowani na wniosek Rady Ministrów przez Naczelnika Państwa wojewoda i jego zastępcę i Tymczasowa Rada Wojewódzka, złożona z 20-tu członków, mianowanych przez Radę Ministrów. Z tych 20 członków pochodzić będzie $\frac{3}{4}$ z Górnego Śląska a $\frac{1}{4}$ ze Śląska Cieszyńskiego. Mianowanie nastąpi na wniosek wojewody z uwzględnieniem miejscowych potrzeb administracyjnych, gospodarczych i narodowościowych tak polskich jak i niemieckich.

Wojewoda w porozumieniu z Tymczasową Radą Wojewódzką będzie miał do czasu zebrania się Sejmu Śląskiego władzę ustawodawczą w zakresie, zastrzeżonym dla ustawodawstwa śląskiego, i w wypadkach, wymagających koniecznie niezwłocznego ustawodawczego uregulowania. Wydane na tej podstawie dekrety z mocą ustawy tracą swoją moc, o ile ich nie zatwierdzi Sejm Śląski, któremu muszą być na pierwszym posiedzeniu do zatwierdzenia przedłożone.

Czynność Tymczasowej Rady Wojewódzkiej ustaje z chwilą ukonstytuowania się Rady Wojewódzkiej, co nastąpić winno najpóźniej w 2 tygodnie po zebraniu się Sejmu Śląskiego.

Aż do ukonstytuowania się Rady Wojewódzkiej kompetencje jej, z wyjątkiem kompetencji określonych w art. 9 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 15-go lipca 1920 r. wykonywać będzie Tymczasowa Rada Wojewódzka.

Art. 41.

W ciągu pierwszych 10 lat od chwili objęcia Śląska przez Polskę nominacja wszystkich urzędników, których nie mianują lub nie wybierają władze lub instytucje śląskie, nie może nastąpić bez wysłuchania wojewody.

Art. 42.

Niniejsza ustawa konstytucyjna uchyla wszelkie dotychczasowe przepisy sprzeczne z jej postanowieniami.

Art. 43.

Wykonanie niniejszej ustawy należy do Prezydenta Ministrów.

Art. 44.*)

Zmiana niniejszej ustawy konstytucyjnej wymaga ustawy państwowej.

Art. 45.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem objęcia Województwa Śląskiego przez Rzeczpospolitą Polską.

*) Art. 44 podano w brzmieniu nadanem art. 81 ustawy konstytucyjnej z dnia 23 kwietnia 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr. 30, poz. 227).

Biblioteka Śląska w Katowicach

Id: 0030000692462

I 50146

Pracownia Śląska

POLECONA